

ДАВКЪАЛА ХИЛДА КЕРДА ШУ!

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

Гаргалертад
аргланара
Керда шу.
Кхоачаш ца
жулаш мел дуса
дика ггулакхаш
кхоачашхилда
гІадоагІаца
шера массане.
Могаш-маърша
хилба вай
дай-ноаной,
вежарий,
йижарий.
Машар хилба
дерригача
дунен тІа.

12+

№50 (12727)

ОагІой

буттг,

25 ди, 2025 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
майтсела бетта 1-ча дийнахъ денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хъарак»
яха орден
еннай

ЛЕРХІАМ

Боккхийча наха
къамаьл де къоастаяьча
моттиго ший болх
дІаболабир

6

КЪАМАН СЕЛХАНЕ

ТумагІ яха тоаяь
яьнна гІалай моттиг
хъайийллар ЖІайрахъа
кхале

10

МОХК БОВЗАР

Мохк бовзаш, гІаш
никъ бечар Ерригача
Россе яхъашка котало
яьккхар

12

СПОРТ

Дешархошта
юкъера дикагІа йола
баскетбола тоабаш
белгалтъяьлар

16

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

Дагалаттарий корсам

Берий сатувсамаш кхоачашдеш ва Мехкада

Лоаме

25 шу хъалха
хъакхеллай,
«Аьрзи» яха
Паччахьалкхен
заповедник

3

Берий инфекционни моттиго ший болх дІаболабир

Гаьгенаькъан Мартина

Берий инфекционни оагІоно ший болх дІаболабир тахан мехка. РФ Президента Путин Владимира юкьеяккхача «УнахцІенон» яхача къаман проектагІа гІолла дІабихьа боккха болх ба из. Из хоам «Сердалога» бир унахцІенон гІулакхех йолча мехкарча Министерствос.

«Инфекционни лазараш дола бераш хІанзчул тІехьагІа боккхийбарий республикерча дарбанче кхуула дезаргдац. Лазараш дІахьа ца даржийтара а чоагІа лоархІаме да из. ЗІамигача берашта къоастаяь боксированни оала палаташ, лаборатори, реанимаци, иштта кхыдола мел эшараш да цига», - йоах тхога бенача хоамо.

«Берий могашал лораяр тахан вайна массанена хьалхашкара лоархІаме декхар да. Берашта дарба деш болча лорашта; къаьстта доккха баркал ала, цар оагІув хьаллаца лов», - белгалдир мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас.

ДІадахача шера оагІой бетта федеральни, моттигерча рузкъах хьахьождаьр 244 млн сом ахча да. Цу моттиге мел эшаш бола кхоачам эцаш, болх йистебоаккхаш дІадахийта ахча да из.

Шолжерча къонача дезала, фусам эца сертификат делар

Гаьгенаькъан Мартина

«Кьона дезал хьаллацара йолча программах, Шолжа-Шахьара цхьаькха цхьан дезала ахчанца таро йир фусам эца, яхаш, дийцар «Сердало» газетага администраце зарбан болх лелабеча Батиганаькъан Хьавас.

«Дукхача ханашка саттйса вахара фусам эцара дола сертификат дІаделар диь бера даьна Хамхой Іаьланна шахьара кулгалхочо Іумаранаькъан Аслана. Дийтта шу дар из дІаязвay латта. ХІанз цун таро я ший фусам хьалье, ший дукхача дезала цох кхоачам хургболаш», - аьлар хоамо.

Тхога хоам баьчо яхачох, дІадахача шера цу программанна чудоагІаш, Шолжа-Шахьаре бахача биь дезала ахчанца новкъостал дир.

Белгалду, «Кьона дезал» яха программа - из паччахьалкхено хьаллоацаш я, царна дика, паргІата бахара фусамаш хьакхоллаш.

СовгІаташ луш, белгалвир мехкара 74 саг

Курскенаькъан ИбрахІим

Мехка хьал тоадара тІехьа хьинаре къахьегаш хьабоагІа болхлой совгІаташца белгалбеш, кхетаче хилар тахан вай республике. Керда шу хьатІадоагІаш, 74 паччахьалкхен, моттигера совгІаташ дар шоай декхараш боагІаца боараме кхоачашдеш болча болхлошта деннараш.

Тайп-тайпарча моттигашкара нах бар цу юкье: лораш, хьехархой, культуран оагІонцара болхлой, спортсменаш, ахархой, гІишлонхой, юристаш, иштта кхыбола къахьегамхой. Вай Мехкадас теркалдрах тарра, Даьхен гІулакха бех-

ктокхаме къахьегар, шоашта тІадаьхка декхараш дизза кхоачашдеш хилар да уж берригаш вІашкаозар.

Къаьстта йоккха терко йир «Даьй, ноаной сийле» яха ордененнача Пхылектъонгий-Юртарча дезала. Мехка кулгалхочо белгалдир, дезал яхар вай къаман юкье, тхьоврача хана денз, эггара лоархІамеча, лакхагІча моттиге лаьтталга, воккхагІчун сий дар, зІамагІчох къахетар, шийна тІехьа сийрда лар йитар дезалера хьадоалалуш долга.

ХІара совгІата тІехьа дуккхача шерашка хьинаре къахьегар, кхувш латтарашта хоза масал гойтар латт. Иштта бехктокхаме шоай болх дІахьош бола нах ба тахан мехка хІама тоадеш,

мах баь варгвоаца дикаш доаржадеш латтараш. Ший къам, Даьхе езар, коталонга кхоачавеш бола низ ба аьнна, Россе Президента, Путин Владимира аьнна дешаш хьадоаладир лоархІамеча кхетаче.

Белгалбаьрий даьшта, ноа-

ношта, дикача хІаман тІехьа цар оагІув хьаллоацаш лаьтча гонахьарбарашта баркал аьлар Мехкадас, иштта къамах дог лазаш бола нах кхебарах. Аьттонца, иразе, беркатаца шоай никь дІахобахьа даькъабийцар уж, совгІаташ дІалуш.

ГІалгІай мехка инвестицеш юкьеяхара хьал тоалуш доагІа

Вайцига дІайолайир керда пхи проект, 7 млрд мах болаш

Курскенаькъан ИбрахІим

ГІалгІайчен инвестицей таро дикка тоалуш йоагІа ала йиш йолаш я, 7 миллиард сома маьха йола керда пхи проект юкьеяккхар бахьан долаш. Цу йоккхача инвестицей оагІоно чулоац тайп-тайпара хьурмат доакьош, вахара фусамаш хьалтьяргара дІадоладенна, лакхача технологей хьалаш кхолларга кхаччалца, республикан дегІаахара даькъ тІа дикка моттиг дІа а лоацаш, аьлар ГІалгІай Республикан Кулгалхочун, Паччахьалкхен зарбан болх лелабераша.

ГІалгІайчен столице Магасе дІайолаергья вахара фусамашта лаьрхІа, бІарчча квартал. Цу проекта чудоагІаш да 30-ча микрорайоне дукхача квартирай цІа хьалдар, цо таро

лургья бахархой вахара хьалаш тоаде, цул совгІа шахьара куц-сибат дикача оагІорахьа хувцалургда. Цунца цхьана хьалье лаьрхІад гойтама комплекс, иштта дукха оагІонаш чуйоагІаш йола мах барасалаІара центр.

Уж гІишлош хургья гІулакхерча, иштта юкьарлон вахарерча даькъ тІа накьайоалаш, цунца цхьана таро хургья йоккха бизнес дегІайоалае, зІамига предпринимательство лелае, салоІама, мукьа ха дІаяхьара таронаш хьа а кхоллаш.

ЛоархІаме терко лоаттаю мехка промышленни таро дегІайоалаяра. Илдарха-ГІала инвестораша еш латт лоархІамеча шин балха кІийле. Хьалхарьяр - тІахьоарчадеш дола полиэтилен арахецаш, из эшаш да дІахьоарчадеш долча

гІирсашта. ШоллагІдар цул клезигарІа доацаш лоархІаме дола гІулакх - сердалон диодни оала, бусйоагоргаш арахеца. Из дагадехад республикан технологически оагІув чоагІьяра, кхычахьара уж гІирсаш ийде дезаргдоацаш.

«Тахан вайна гуш да инвестице керда оагІув дегІайоагІаш хилар. Тха декхар да инвесторашта къаьгга дола сийрда хьалаш хьакхоллар, гуш да, «Цхьа кор» яхача гІулакхо ший болх дика дІахьош хилар. Белгалду, могаьча проекта болх массайолча оагІорахьара вІашагІболлаш хилар. Оаха дика хеташ хьаллаьцар вахара гІишлош хьальяр, цунца хьалхадаьккхар бахархой вахара хьалаш тоадара йола моттигаш кхоллар, цо ший арІларІа вай шахьар хозарІа, вахара хьалашка дил-

лача, дикарІа ергья», - аьлар мехка кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас.

Керда балхаш юкьедаларо таро лургья балха моттигаш хьакхолла, иштта ГІалгІайчен бийдалца йоаца продукци кхыча мехкашка дІайохийташ йола таронаш совьяха. ХІара дІайолаяьча проекта лаьрххІа йола терко лоаттаю, из хьалоацаргья массайолча оагІорахьара.

Керда проект юкьеяларца, 200 совгІа сага болх бетаро хургья. Керттера терко тІайохийтаргья гІишлон дикала, гонахьара доазонаш тоадара, инженерни балхаш дика чакхдахара. Еррига гІишлош дика хьалаш долаш, таханарча замо дІадеххача тайпара хила еза, хьалхарча арІларІа республикан бахархой хьалаш тоадара.

«Тема сийлен моттиг» яха цѝи елар мехкарча бархІ юрта

Курскенаькъан ИбрахІм

МагІалбика кхаленна чуйоагІаш йолча бархІ юрта «Тема сийлен юрт» яха цѝи луш, лоархІаме кхетаче дІайихьар мехка. Тема Коталон 80 шу дизарца, Давьхен лорабой Шерца дувзадаь долча цу гІулакхо белгалду, Сийлахь-боккхача Даймехка тема шерашка вай мехкахой деналца, майралца моастагІчоа духьаллаьтталга. ЛоархІаме цѝи луш белгалйир Юкьера, Йоккха Ачалкхенаш, Дабе-Юрт, Вежарий-Юрт, Махьмад-ХитІе, Дола-Коа, Инаркье, СоагІапче. 1942-ча, 1943-ча шерашка лаьттача тема деношка дакъа лаьца юрташ я уж. Цу гІулакхах долча амара кулг яздыр кхетаче хилале ди хьалха.

ЛаьрххІа оттаяьча комиссе, Кавказера моастагІа аравоаккхаш, цу юрташа малагІа дакъа лаьцад хьожаш, архиверча каьхаташка гІолла тохкам беш чакхбаьккха лоархІаме болх ба из. Сийлахь-боккхача Даймехка тема исторе лоархІаме моттиг дІалоацаш я МагІалбик. Къаьстта МагІалбике дохдаьд, мехкдаьтта моттигашта тІакхача гІерташ, моастагІчо

вІашагІделла мел хиннар. Ше чугІортарах дехкевоаккхаш, лира тохаш араваьккхав фашист МагІалбикерча наха, лаьрхІар чакх ца доалийташ. Цу барххІе юрта баьхача наха доккха дакъа лаьцад моастагІа вохавеш. Мала нах, кхалнах, бераш – берригаш фашиста лар хоадае, вай лаьттан да из ца хилийта гІайтта хиннаб, хІаране ше-ший декхараш долаш. ХІаране, зІамига ва е воккха ва аьнна доацаш, шийна могоар деш хиннад. ЦІагІа баьгІараш лозабаьрашка хьожаш, бІухошга бІайха кхача кийчбеш, мел эшар дІагІаххуьхаш къахье-

гаш хиннаб.

ХІара нанас, дас, дезалхо-чо дакъа лаьца ха я ала йиш я цох тахан. Коталонга сатуьсаш хинна нах ди, бийса доацаш; фашист цецвоаккхаш, цунна вІалла цаметтар гойташ, духьаллаьттаб. Цунга хьежжа, МагІалбика кхаленна чуйоагІаш йолча цу юрташта тахан из лоархІаме цѝи ялар цу юрташка баьхача наха шоай цІийца, деналца даьккха да. Комиссе белгалдир, тема Котало вайга кхачар дукхагІа даькъе къаьстта МагІалбика моттигашка моастагІа вохавар, низах эшавар бахьане долга. Цох лаьца

кІезига дац тахан тема исторе яздаь латташ. Россие Президента Путин Владимира белгалдарах тарра, исторецара бакьдар меттаоттадар, дийндар тахан лоархІамеча гІулакхех да. Республикан кулгалхоша теркалдир, из истори вай къонача тІехьен дикка довзаш, лоархІаш хила дезилга. Цу юрташкара тема истореца дувзаденнараш меттадоаладеш, цигара хьал тоадеш, болх дІабахьа лерхІ дІахо. Котало гаргайоалае гІерташ, даьша мел даьр массахана вай дегашка даха дезаш да, хІана аьлча из да вай лоархІаме, доккха, дІаьхий дола истори!

Путин
Владимира
«Гуччахьарча
къамаьлах»
дийцар вай
мехкарча
КСВО штабе

ГІазданаькъан Ахьмад

Укх бетта 19-ча дийнахьа «Гуччахьара къамаьл» даьча Россие Президента Путин Владимира белгалдир, тема операце доакьашхошта, иштта цар цІагІарча наха терко лоаттayar таханарча дийнахьа эггара лоархІамеча декхарех долга. Из хьаллаьцар вай мехкарча Давьхен лорабой дезала Комитета хьалха латтача Эсамарзанаькъан Іалаудина.

«Путин Владимира даьча къамаьлах вай кхетаду, тема доакьашхой гІулакхага, цар дезалашка хьажара юстара ца дусилга. БоагІача боараме из болх дІабахьа гІерташ къахьегаш ба тахан мехка.

Паччахьалкхен кулгалхо-хочо белгалдир, Іаьдалгара хьадоагІаш дола ахча хьа-эцар, ветерана цѝи лелаяр, иштта кхьдола гІулакхаш а цхьаккха духьале йоацаш чакхдоалаш хила дезилга. Тахан республикерча КСВО штаба кулгалхочун декхараш кхоачашдеш волаш, Президента деррига хаттараш доашхаш даь къамаьл лакха лерхІам болаш да. Гуш да-кх, тахан Давьхен гІулакха арабаьнна латтараш мехка лоархІилга.

Тема операце доакьашхошта, иштта цар цІагІарча наха эшарашка хьажар, цар вахарера кхоачамбоацараш меттадоаладара тІехьа къахьегар бІаьх, боккха болх ба, хІаьта из лакхача боараме чакхбаьккха хила беза».

25 шу хьалха хьакхеллай, «Аьрзи» яха Паччахьалкхен заповедник

ГІазданаькъан Ахьмад

Ший 25 шу дизара юбилей езьеш я ГІалгІайчен «Аьрзи» яха заповедник. Из улл Йоккхача Кавказа Кьилбаседа дукъ тІа. Из къаьстта лораеш йола лоаман

даькъ тІара лоархІаме моттиг я. Башха доккха доазув дІалоацаш еце а, «Аьрзи» хьагойташ я ший тайпара дукха оагІонаш. Укхача цаІ шоллагІчоа тІехьа хувцалуш я ший тайпарча баьца лоаман цонаш, шера гІаьнаш

дола хьунаш, шоашта юхе корсама гаьнаш а йолаш, лакхача лоамий ший тайпара бесаш дола альпийски аренаш.

«Ткъаь пхиь шу хьалха Россие доазон карта тІа яьлар

ший тайпара, къаьстта лораш йола вахара оагІув, из я Кьилбаседа Кавказа Іалам лорадара йола тешшаме чІоагІо. Къаьстта «Аьрзе» говзанчех тийша да из лоархІаме гІулакх - Іалама хьал а лорадеш, экологически туризм эшар хьакхоллар», аьлар Іалама тароний, Россие экологие министра Козлов Александр.

ЖІайрахьа-Ахабоарзен чукхийтта моттиг - из я Кьилбаседа Кавказа мехка биологически мах барех лоархІаш йола моттиг. Цун Іалама таронаш ший тайпара хилар гойташ йола оагІонаш цига дукха я. Іалам лорадара чудаагІаш укхача чІоагІа тІахьожам болаш да 114 хьайба, иштта 53 тайпара баьцовгІаш, царна юкье дІадалар кхерам бола, наггахьа мара нийслуш доаца тайпаш да.

«Аьрзи» яха заповедник Кавказа культуран, Іалама хозала белгало я. Цун 25 шу дузаш хилар – баь болх лархІарал совгІа, хургІолча тІехьален мах бараш лорадара керда проекташ хьакхоллара бахьан а да.

Наьсарерча
мэра гІончанна
еза цѝи елар

Гаьгенаькъан Марина

«ГІалгІай республикерча Іаьдаламоттигадоалдарах йола цІихеза болхло» яха цѝи елар Наьсарерча мэра гІонча йолча АлхастанаькъанХадена.Изхоам«Сердалога»бирадминистраце зарбан болх лелабераша.

Цун балхарча новкъоста-шабелгалдечох,шийдекхараш бехктокхаме, дизза кхоачаш-даратІехьахьинарекъахьегаш хьайоагІачаХаденаизцІитахан йоагІаш еннай.

«Наьсарерчабахархойвахарахьалтоадара тІехьа цо къахьегармахбаьваргвоацашда», - белгалдир мэре.

Шахьараадминистрацедаькъалаюьц Хади дІахо а иштта хьинаре,бахархоехдоглазаш, къахьегалІиразе,аьттувболаш хилда цун денош.

СВО доакъашхой даъ, наьна могашал тахка; цІагІа дІаух лорий тоаба

Гаьгенаькъан Мартина

Тіема операце доакъашхой могашал миштай хьожаш, араянна лелаш лорий тоабаш я вай мехка. Укх наькъа Илдарха-ГІалий тІарча СВО доакъашхочун наьна дехарах, лораш бахийтар «Даьхен лорабой» яхача ганза болхлоша.

Таханарча дийнахьа тіема операце моттигашка де доацаш байнарех лоархІаш ва Мержой Тимур. Цун нанас дехар даъ, шахьарерча поликлиникаца бувза-ме баьнна, из йолча лораш дІабахийтар. Ший воІ де доацаш вайнилга хайча, геттара эшаеннай Лидай могашал.

Иштта 2-ча оагІонцара заІагхо йола Папура Райшат йолча баха, цун де дезаш дола дарба хьаяздир лораша.

«Курски жІака тІа» яхача гІо деча лагере, дакъа лоацаш ба вай студенташ

Гаьгенаькъан Мартина

ЦаІ йолча Россє «Курски жІака тІа» яхача гІо лоаттадеча лагере дакъа лоацаш ба тахан вай мехкарча МЧС колледжа студенташ. «Дика гІулакхаш доаржадар хьаллоацаш ба хьехархо Галай Асхьаб, студенташ Тоачанькъан Йоакъап, Йовлой Ислам. Курски обласе баха, цигара цхьацца моттигаш меттайоалаш ба уж.

Марьино яхача юртарча культуран ЦІенгара дІаболабелар цар болх. Пишлон чу йІовхал хургйолаш, къахьегаш боахх гІо де арабаьннараш. Массєхх ди даьлча, йистєбаргба болх, Дала аьннадале», - йоах тхога кхаьчача хоамо.

«Наха вахарєра моттигаш меттайоалає гІєрташ къахьегаш болча хьехархоех, студентєх доаккхал ду оаха тахан! БоагІача боараме из болх чакхбаккха аьттув, низ, хьинар хилда цар!», - аьлар колледжа кулгал деча Мархєнаькъан Мусас.

Бєлгалдє деза, хьалхагІа Галай Асхьаб цу моттигашка гІо де ваха хиннилга, хІанз шозлагІа вахав хьєхархо Курски обласе.

Іалбаканаькъан Іаддал-Іазита хетаяь Турпала Парта хьайийллар МагІалбике

ГІазданаькъан Ахьмад

цига.

Тіема дєхараш кхоачашдєш вахар хьаьдча Іалбаканаькъан Іаддал-Іазита сий дєш, Турпала Парта хьайийллар МагІалбикєрча № 1 йолча ишколє. БІухочун цІагІара, гаргара нах юкьє болаш; дукха адам гулдєлар

«Тіема арєнашка дєналца, майралца цІихєза волаш, ший тіема дєхараш дїзза кхоачашдєш лавтгача Іалбаканаькъан Іаддал-Іазитах дийцар ишколє гулбєннараша.

Цїга бєлгалдир, къаман яхь йолча къонгий цІєраш масса-

нєна дІайовзийтар, уж биццабар лоархІамє долга», - дийцар «Сердалога» кхєтачє дІахьош хиннараша. Турпала Парта хьаєлларо вай кхувш латгача къонача тІєхєнна Даьхєн бизза бола къонгаш дІабовзийт. Къаман яхь йолча бІухой цІєраш йовза єза царна.

БоккхагІбараша бєлгалдир,

Даьхє єзар, цун хІама лорадар, ший къаманца дувзадєнна-рєх доаккхал дєш хилар къонабарашта лоархІамє хїла дєзилга. Іаддал-Іазита тіема истєри массахана довзаш хург-да из дєшаш хиннача ишколє, иштта бєрригача мєхка. Из дийна дола, цІаккха а дїцдє йиш йоаца истєри да.

Харцахьарча хьєхамашта духьаллатта Іомабу вай мєхкара студєнташ

ГІазданаькъан Ахьмад

хьалхадаьккхар студєнташта.

Тєрроризм, экстрємизм яхача доккхача зулама духьалара кхєтачє дІахьош хилар Чуранаькъан Х.Т. цІєрах йолча Кьїлбасєда Кавказєрча доагора-єнєргєтїчєски коллєджє. Тахан вахаре нийслуш долча харцдарашта духьаллаттар, воча, бІєхача хІаманна никъ хоадабар мишта хїла дєза

МагІалбикєрча администратцє болхлой, дийша нах, Іаьдала болхлой бар цїга гулбєнна хиннараш. «МагІалбикєрча администратцє АТК оагІон хьалха латта Джамболатанаькъан Мухьмад, ЦІєчой Руслан, дийша саг вола Бєканаькъан Акромат бар къонабарашца къамаьл даьраш. Тахан интернєта оагІонашка

гІолла къаьстта къона тІєхьє цу зулама юкьє чуоза, нах тувлбє гІєртєрєшца цхьаккха тайпара ладувгІа йиш йоацїлга, моллагІа тєшамє доаца хІама хоаделча Іаьдала болхлошка Іалаьматє чєхка хоам бє бзилга бєлгалдир кхєтачє.

Студєнтїй тайп-тайпарча хаттарашта жоп луш, дІайихьар кхєтачє», - дийцар «Сердалога» кхалєн администратцє. Кхєта-

чєн хьалхаэттараша бєлгалдир, из болх массанє хьаллоацаш, дїкка боаржабєш бє бєзилга.

Эггара хьалха цІєнъюкьє хїла бєза нийсача хІаманна тІахьєхаш бола хьєхам, тІаккха дєшара моттигашка хьєхархоша хьалхадаха дєза, воча хІаманна тІєхьаваьнна дІаваха саг ший ираз доадаьрєх волга. Зулама никъ юххьанца хоадабє бєза!

Вай мєхкарча Россєтїй 70 єнєргєтїк тайп-тайпарча совгІаташца бєлгалвир

Іалой Муса

Вай мєхкара «Кьїлбасєда Кавказа Россєташ» яхача оагІонцара 70 єнєргєтїк, тайп-тайпара совгІаташ луш, бєлгалвир. 2025-ча шєра шоай балхацара дєхараш дїзза кхоачашдєш къахьийгача болхлой цІєраш йоахаш, лоархІамє кхєтачє дІайихьар «Россєташ Кьїлбасєда Кавказ - Ингушєнєрго» яхача филиалє. Тока оагІонца къахьєгарий Дєн хєтаь яр из кхєтачє.

Бєхктєкхамє, боагІача боарамє къахьєгаш хьавєнача 74 болхлєчоа совгІаташ дєлар єнєргєтїкахи ЖКХ оагІонцарча балхахи йолча Министєрствон хьалха латгача Султиганаькъан Іумара,

филиала кулгалхочун дєхараш кхоачашдєш волча Котєганаькъан Кимрана, Насарєрча мєра Оздой Руслана.

Цу юкьє да Россє єнєргєтїкахи йолча Министєрствогара, ПАО «Россєташ» яхача оагІонгара баркал оалаш дола каьхаташ, иштта мєхка Паччахьалкхєнгара, «Ингушєнєрго» оагІонгара, мєхкадаьгара, «Россє йІаьха зама», ПАО «Россєташ Кьїлбасєда Кавказ» яхача моттигашкара, вай мєхкарча цу оагІонцарча министєрствогара лоархІамє грамоташ. Котєганаькъан Кимрана доккха баркал аьлар тІєхдїка шоай дєхараш кхоачашдєш лавтгача къахьєгамхошта.

«Балхара дєхараш боагІача боарамє кхоачашдара тІєхьа тІатєІа болх бєш хиннача хІара

сага доккха баркал ала лов сонатахан. Шун къахьєгамга гІолла наьха фусамашка сийрда, йІайха я, хІаьта из боккха, лоархІамє болх ба вайна массанєна. ДІахо, цхьана къахьєгаш, вай кхоачаш-

дє дєзараш а кІєзїга дац. Иштта хьїнарє, бєхктєкхамє, мєхках, бахархоех дог лазаш къахьєгаш хулє, тока оагІонца дувзадєнна-раш дїкка тоалургхїларах тєша лов сонє», - аьлар цо.

«Даьхен сийдола кьонгаш» яха лекцеш йоаржаеш ба мехкарча МКЖР болхлой

ГПазданаькъан Ахьмад

«Даьхен сийдола кьонгаш» яхача проектага гюлла кьонча тлехьен вай кьаман цлехеза, яхь йолча кьонгий цлеш йовзийташ лекцеш длакхухьаш ба мехкабаьхача наьха Мемориальни комплекса болхлой. Таьлий-Юртарча № 1 йолча ишколе длайихьар аргланара кхетаче. Лекци йийшар цу моттига болхло ГПазданаькъан Милана яр.

«Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тлем тла, дунен хьалхарча тлем тла, Российски импер ханашка лаьтгача тлемашта юкье; деналца, майралца цлехеза хиннача кьаман биззача кьонгий цлеш, цар вахара наькьаш дайзар берашта.

Белгалде деза, иштта дола, шоай кьаман истори, Даьхен

сийдола кьонгаш бовзийташ йола кхетаченаш кхувш латтача тлехьенца длакхухьар тахан лоархлеме долга», - дийцар «Сердалога» МКЖР. Турпалех бола дагалоаттам культураца,

истореца, ладаташца, кьаман беркатеча оамалашца бах.

Лоархлеме моттигех, тхьоврача хана денз хьадоагача исторех дийцар берашка. Теркалде деза, кьона-

ча тлехьений иштта йолча лекцешка дукха тайп-тайпара хаттараш хулилга. Шоай даьша хьабена никь, цар дитар довзийташ ураоттае еза кьона тлехье.

Газах доагIа декхар ханнахьа дIатакхийтара тлехьа кьахьегаш ба Магасе

Гаьгенаькъан Мартина

Газах дIатела дезаш дола ахча ханнахьа дIатергдолаш, кьахьега лерхI Магасе. Цох лаьца дувцаш кхетаче длайихьар шахьара да волча Тиймар-занаькъан Мусас, «Газпром межрегионгаз Наьсаре» яхача моттига кулгал деча Лаьна-наькъан Элберда.

«Газах тIалатташ дола декхар бахархоша боагIача боараме, ханнахьа дIатергдолаш юкьедаха дезача кердадарех, из хьал тоадеш кхоачашде дезарех, иштта шахьарерча, газзаьчарча кхерамзлен хьала-

ца дувзаденнарах дийцар кхетаче гулбеннараша. Газ, кхоачамбоацараш юкье долаш, дIатлакхухьарах тахан хулаш долча хатарех, кьаьстга чоагIа терко тIайохийташ, дийцар шахьара мэре», - йоах тхога бенача хоамо.

Лаьнанаькъан Элберда белгалдечох, цхьана болх дIахьош меттадоалалургда цу оагIонцара кхоачамбоацараш. Белгалде деза, таханарча дийнахьа Магаса тIалатташ дола декхар кIезига доагIага - 651 млн сом совгIа ахча да из, хIаьта газах пайда эцаш ба аьнна дIаязбаь латтараш карарча хана 7 118 саг ва.

МагIалбика кхале дийцар, бюджет чоагIьярах дола хаттараш

ГПазданаькъан Ахьмад

МагIалбика кхале аргланара кхетаче длайихьар, доалдара даькъ тIарча кулгалхочо Кьоастой Иаддал-

Хьамида кулгал деш. Кхетаче дIахьош дакъа лаьцар, доазон тIарча ахчан-хьурмата хьал дегIадара бехктокхаме болча кхален ерригача юртий кулгалхо-

ша. Керттера дийца дошдар моттигерча бюджет хьачудоагIаш дола ахча, иштта йоал яккхара даькъ тIара административни хьал тоадар. Кхетачен доакьашхоша мах оттабир кхален бюджета хьала; цар лаьрхIар из дIахойодача хана тоадара тIехь кьахьега деза, аьнна

«Керттера терко тIаяхийтар, боахамех, приемателий балхах йоалах дола ахча хьачудалара долча хаттарашта. Цар лоаттаду керттера бюджета хьал, цунца мара дегIайоалае тарояц кхален даькъ тIара вахара программаш, проекташ. Кьоастой Иаддал-Хьамида декхар оттадир йоал хьачуя-

лара даькъ тIара хаттар кхоачашдара болх дикагIа тоабара, из хьал атгача даккхара. Цунца мара бюджета оагIув лалашье таро хургьяц», - аьлар «Сердало» газетага МагIалбика кхален администраце зарбан болх лелабераша.

Кьаьстга йола терко тIаяхийтар газ, хий, ток лелаярах бола мах хьа ца луш, декхар доаллаш хилара. Кьоастой Иаддал-Хьамида тIадиллар кхален бахархошта цу даькъ тIара лаьрхIа бола болх дIабахьар; таханарча денга кхоачаш, коммунални хьалаш лоаттадарах нахага доаллаш дола лаьдала декхар хьадалара йола балха оагIув юкьеакхар.

Бокьо йоацача тайпара хIама йохкарашца, болх дIахьоргба МагIалбике

ГПазданаькъан Ахьмад

Бокьо йоацача тайпара хIама йохкарий балхах дувцаш, кхетаче дIайихьар ше волча МагIалбикерча администрацена кулгал деча Галай Мусас. Цига гулбенна хилар РоспотребтIахьожаме, йоал ийеца инспекце болхлой, шахьара администраце экономически оагIонцара кьахьегамхой, иштта кхьабараш а.

«Кхетаче кьаьстга терко тIайохийташ дийцар наькьа оагIонашца хIама йохкаш латтарий балхах. Цу гIулакхо новкьарле ю машинашта, бахархошта. Кхетаче белгалдир, кхавьч-кхавьчача йовутташ, базаре йиш йоагIилга, из белгалдеш дола улгаш хьалтоха дезилга, аьнна, иштта каст-каста рейдаш дIакхухьа еза, шахьаре из хIама кадаржийтара тIехьа.

Цул совгIа, хIама йохкаш латтарашка, из йохка бокьо луш дола каьхат дий хьожаш а терко е еза», - аьлар тхога шахьара администраце. Дага-деххача дIауутташ хIама йохкар цу оагIонцара бокьо йохаш, хоададаь дIадаккха дезаш во гIулакх да. Тахан бахархоша кхетаде деза, наькьа оагIонашца бокхаш латтача кхача хьал дика лерхIаш хила йиш йоагIилга, цул совгIа, шахьара хьурмата зе деш а да из гIулакх.

ХIилланца цIен сертификат хьайица мехкахо бехктокхаме озаргья

Гаьгенаькъан Мартина

15,6 млн сом мах бола цIен сертификат, лаьдал Iехадаь, хьайица йола кхалсаг бехктокхаме озаргья вай мехка. Из хоам «Сердалога» бир прокуратуран зарбан болх лелабераша.

РФ УК 4-ча даькъа 159.2 оагIоно дIадеххача тайпара бехктокхаме озаш я судо зуламхо. Лаьдала болхлоша белгалдечох, 7 шу хьалха, Гаьнарча Гинбухера цIаена, вахара хьал тоаде дезарех я, аьнна, нийса доаца каьхаташ Миннаца болхлошта духьалдена, 13 дезалхо-чоа лаьрхIа 15,6 млн сом мах бола цIен сертификат хьайицад чо.

Из беррига болх цьаьккха бокьо йоацаш чакхбаьккхаб цо. Магаса кхален суде тохкаш латт из гIулакх карарча хана. Лаьдалгара цо дIа мел ийца ахча юхадаккха оттадаьд прокурату-ро.

Боккхача дезала вахара новкъостал дара йола бокъо меттаоттайир

ГӀазданаькъан Ахьмад

ГӀалгӀайчен сага бокъонех волча викалга кхайкарал дир боккхача дезала нанас, берашта хьадоагӀаш хинна цаӀ дола пособи оала ахча соцадаь хиларах, карарча шера кӀимарса бетта денз. Кхалсага яхачох, из соцадара бахьан да, каьхаташ кхоачам болаш цахилар. Бакьда деррига каьхаташ кийчдаь юха чуделча а, Россех Вахара ганзага кхайкарал дича а, хӀама хувцалуш дац.

«Цу кхалсага хаттар цъан кога тӀа даккхара, сага бокъонех волча викала лаьрххӀа дола каьхат дӀадахийтар Россех Вахара ганзе, дукхача дезала наьна бокъонаш меттаоттаяр хьадехаш. Массайолча оагӀорахьара болх дӀабихьачул тӀехьагӀа, деррига хьал довзаш хилар. Цига белгалдаьлар цъацца дола кхоачамбоацараш хилар, технически оагӀорахьара болх нийса цахилар. Дезалера хьал чӀоагӀде дезаш дар, ЗАГСар реестра чубоагӀаш болча хоамаца нийслуш цахилар бахьан долаш.

Иштта белгалдир бера каьхат нийса цахилар, ший йиллача хана, деша дагӀача бера каьхаташ дӀачуденна цахилар. Уж деррига кхоачамбоацараш юстардаьхачул тӀехьагӀа, кхалсага юха чуделар ший каьхаташ, лайчилла бетта 8-ча дийнахьа», - аьлар «Сердало» газетига ГӀалгӀай Республикан УПЧ хоамий давьк тӀа.

Россе Вахара ганз юха а хьехар цу каьхаташка, цох йоагӀаш йола чӀоагӀо йир. ЦаӀ дола пособи хьаьхожадир хӀара бера 2025 шера лайчилла бетта 1-ча дийнахьа денз, 2026 шера ардара бетта 31-ча денга кхаччалца хьадоагӀаш хургдолаш. Из 100% хьадаьтаргда тахан вай мехка латташ болча вахара боарамга хьежжа.

Боккхийча наха къамаьл де къоастаяьча моттиго ший болх дӀаболабир

Гаьгенаькъан Мартина

СФР оагӀонцарча боккхийча наха къамаьл де къоастаяьча моттиго ший болх дӀаболабир Шолжа-Шахьаре. Вай мехкара иштача оагӀонцара кхоалагӀа моттиг я из. «Сердалога» из хоам бир СФР.

«Люксембург Р. (43) цӀерах болча урамерча моттиге тӀабахка йиш я хӀанз хӀара оршот, пӀаьраска дийнахьа. Дешара, культуран оагӀонашцара кхетаченаш хургья цига. МоллагӀча кхолламца, компьютерца, ахчанца дувзаденна дола хӀамаш дикка довза, шаьрде аьттув ба цига, иштта кхален юкь-

арлен оагӀонцарча балха юкье дакъа лаца а», - йоах тхога бенача хоамо.

«Цу тайпара йола ши моттиг хьайийллача хана, кхетадир оаха, вай бахархошта уж чӀоагӀа эшаш йолга. СФР лоархӀамеча пилотни проектагӀолла кхоалагӀа моттиг хьайийллар оаха. «Дото» оалача ханага кхаьчача наха керда

новкъостий лаха, моллагӀа хӀама дӀа-хьа дашха аьттув луш моттиг хургья аьнна хет тхона цох», - дийцар тхога республикерча СФР оагӀонна кулгал деча Йовлой Зубейрас.

Белгалде деза, иштта йола моттигаш тахан МагӀалбика, ЖӀайрахьа кхалешка болх дӀахьош йолга.

Дика къахьегаш хилар

2025-ча шера хьинаре къахьийгар Илдарха-ГӀалий тӀарча Хьалхарбараша

Гаьгенаькъан Мартина

Ерригача Россех, республикански, шахьара кхетаченашка дакъа лоацаш, хьинаре шоай гӀулакх дӀахьош хьабаьхкарех ба укх шера Илдарха-ГӀалий тӀара Хьалхарбараш.

Кагирхой, берий «Хьалхарбарий болам» яхача оагӀоно укх бӀарччача шера къахьегаш кхоачашдаьрех дийцар цу оагӀонцарча кхетаче. Шолжа кхален, Шолжа-Шахьара моттигашка цу оагӀонцарча балха хьалха латгача Коазой Сайт-Мухьаммада белгалдир, укх тӀехьарча кхаь шера дикка лоархӀаме йола проектан йоаржае аьттув баьннилга.

Кхувш латгача тӀехьен Даьхенцара безам, лерхӀам чӀоагӀбарах йола проектан я уж, ма дарра аьлча. ХӀаьта къаьстта йоккха терко е езарех да студенташа дакъа лоацаш дӀахьош дола тӀема оагӀонцара «СПОРтанций» ловзар. Кагирхошка дукха хӀама шаьрдайташ, дукха хӀама довзийташ ловзар да из. Иштта шахьара вӀашагӀьеллай «Кибер-Хьалхарбараш» яха, кхерамзлен оагӀонца дувзаденнараш лорадарах йола проект. Шоаш дешаш мел юмадаьр, балхаца дӀагойта аьттув бар цига дешархой.

Къаьстта йоккха дегагӀоз кагирхошта еш хилар, кагир-

хой гӀулакхех йолча Комитет республикерча Хьалхарбарий оагӀонца вӀашагӀьелла КВН. Массабараш раьза болаш, массане дог айдеш кхетаче хилар цох, хӀаране ший говзал гойта гӀерташ. «Профэкспедици» яхача проектагӀолла тайптайпарча моттигашка кхетаченаш дӀакхухьаш хилар къонабараш. Республикерча моттигаша шоай болх мишта дӀахьу дайзар царна, цигарча говзанчашка къамаьл хилар цар. Белгалде деза, къонача эскарахошта экологеча дувзаденнараш довзийташ, цар цу оагӀонцара кхетам лакхбеш йола кхетаченаш мехка дӀакхихьалга.

Шахьарерча йама, Шолжа гонахьара моттигаш цӀенъеш къа-

хьегаме шоаттанна юкье дакъа лоацаш хилар кагирхой. Белгалде деза, укх шин шера, хьалхара гӀо дарах бола болх берашта геттара безабеннилга. Ардара бетта МЧС колледже цу оагӀонцара яхьаш дӀайихьар. ЦӀаьхха цъа моллагӀа хатар ийккхача хьалхара гӀо дар мишта хила деза шаьрдир къонабараша. ХӀара дийнахьа къахьегаш да бераш доал доацаш ара лелача хьайбашта гӀо дара тӀехьа. Шахьарерча дешархоша болабаьча боламга гӀолла, цу мискача хьайбашта цӀалгаш оттаде, кхача эца аьттув хилар. Шахьаре эггара хьалхарча оагӀонца тоае еза моттигаш белгалъеча хоржамашка а доккха дакъа лаьцар гӀо деш лелараша.

Беркате хургда аьнна мел хеташ дола хӀама хьаллоацаш хьабоагӀа Хьалхарбараш. Тахан цар хьинаре къахьегар, дукхача моттигашка шоай сийрда лар йита гӀертгар шахьара хьакимаша лакха лоархӀаш да. МоллагӀдола кхоачамбоацараш меттадоаладеш дӀахьоча балха юкье дакъа лаца кийча болаш, хьабоагӀа Даьла духьа дикаш доаржадераш. Шахьара кулгал деш волча Юмаранаькъан Аслана белгалдечох, хьатӀадоагӀача 2026-ча шера Хьалхарбарий проектан хьаллоацаш, пайдане, беркате хургда аьнна мел хетар доаржадеча наькъ тӀа царна гӀо деш хургба шахьарера хьакимаш.

Кхерамзлен оаглонца къахъегарий Ден хетаяь, лекци йийшар Магасе

Гаьгенаькъан Мартина

ХIара шера оаглой бетта 20-ча дийнахьа ерригача Росс моттигашка дездеш дола кхерамзлен оаглонца къахъегарий Ди хьаллоацаш, вай мехкарча «Даьхе - тхо» яхача Федеральни проекта тоабо Магасе дIайихьар «XX-ча, XXI-ча бIаьшарашкара российский лоархIамеча оаглон болхлой» яха лекци.

Шахьарерча кагирхой цхьанкхетарий ЦIагIа хилар из лоархIаме кхетаче. Веза хьаша волаш, цига дакъа лоацаш хиннача Ерригача Росс СВО ветераний Оаглон гIонча, моттигерча СВО ветераний оаглон кулгалхо волча Томбенаькъан Мовсара кагирхошка дийцар Даьхенцарча лерхIамах, иштта кхерамзлен оаглонцара хьал лорадеш лавттараш тахан белгалбар лоархIаме хIанад. Кагирхой

гIулакхех йолча Комитета кертера болхло, тIема операце доакъашхо волча Шоанахой Муслима тIема аренашка шийна дайначох дийцар кагирхошта, даьша лорадеш хьадена вай истори лорадара тIахьийхар.

Юкьарлен оаглонцара болх

лелабеш волча Мамилганаькъан Iаддал-Мажита ший къамаьл декхараш кхоачашдеча наькъ тIа вахар хьадача ФСБ болхлошта хетадир», - дийцар тхога «Даьхе - тхо» яхача моттигерча проекта болхло йолча Коазой Лолитас.

Россе моттигашкара кхерамзлен оаглонцара хьал лорадеш, шоай декхараш дизза кхоачашдеш къахъийгарий цIераш яйзар цу кхетаче кьонабарашта. Ший Даьхен истори довзаш, тохкаш хилар лоархIаме да тахан хIара сага.

Наьсарерча хьалий, вахара колледже; «Тхо духьала да низ бара» яха болам дIабихьар

Гаьгенаькъан Мартина

Наьсарен-Шахьара хьалий, вахара колледже терроризмаца, экстремизмаца кьовсам лелабара хетабаь болам дIабихьар. Из кхетаче вIашагIеллар яр ГIалгIай Республикан кагирхой гIулакхех йола Комитет, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГIалгIай Республикан КДМ.

«Кагирхой гIулакха йолча Комитета говзанча волча Шоанахой Муслима дешархошца къамаьл дир терроризмах лаьца. «Тхо духьала да терроризма» яхаш яр цун цIи. Дувца отгадаь дош дар дунен тIара

мах бараш, кхерамзле, бахархой бехктокхам. ЛаьрххIаца операце ветерана хIара дош ший вахара говзалах чакхдаьнна хулар, цхьаннена ца ховча тайпара дика ховш да цунна маьрша долча вахара мах миштаб, цудухьа цо Юмабу кагирхой, нийсача наькъ тIа уж хилар ловш.

Кагирхошта хьалхадаьккхар экстремистки гIозара юкьеваларах хулаш дар, иштта бокьонаш лораяр, нийсхон тIехьа хилар тахан мел лоархIаме да», - аьлар хоамо.

«Тахан, геттара чIоагIа дувца дезаш да шуца, кагирхошца, кьайле йоацаш, нийсхон тIехьа. Терроризм - из доккха зулам да, цун овлаш

дIадаха деза хьалхарча арIагIа шоай кортош чура, дегашкара. Вай низ цхьоаглонца, Iадатий мах барашца, закон

лорадарца ба, иштта республикан а мехка а хургдар тоаде гIертарца», - аьлар Шоанахой Муслима.

Наьсарен-Шахьара № 20 йолча ишколе, говзанча хьехамаш дIадихьар, гранташ луча яхьех лаьца

Гаьгенаькъан Мартина

Наьсарен-Шахьара №20 йолча ишколе, говзанча-хьехамаш дIадихьар гранта яхьех кхетам балара даькъ тIарча болхлошта. Цига хьаьша йолаш къамаьл дир ГIалгIай Республикан кагирхой гIулакха йолча Комитета, кагирхой политикан отдела кулгалхочо Пулой Аминас.

«Хьехархой теркама юкье хилар, нагахьа санна декхар доаллаш яле, юридически оагIорахьа ишкола бокьо яц цу юкье дакъа лаца» яха хаттар.

Цо хьалхадаьккхар, физически сага оагIорахьа, Росмолоджа яхьашка кулгалхой гIончий дакъа лоацаш хилара де дезар

фуд. Кертера терко тIаяхийтар «Росмолоджь. Гранташ» яхача даькъ тIа болх бара. ДукхагIа даькъе дийцар дар, дехараш хьэцар, маьхаш оттадар», - аьлар хоамо.

«Из хIара дакъа лоацаш мел волчун йола таро я, дешархошта лаьрхIа йола проекташ оттаеш 1,5 млн сомага кхаччалца ахча хьаэца йиш я, из саг ше цун кулгалхо хилча. Шун кара да патриотически даькъ тIа, е лоIамхой балха дешара моттига ларда тIа гранта проект хьаххоллар», - аьлар Тухана Аминас.

Из болх вIашагIбеллараша яхачох, кхетаче хьехамашта боккха пайда луш яр, цо хьаеллар вахара лоархIамеча хьалашка вугаш йола таронаш.

ГIалгIайчен бизнес-акселераторе кхетаче хилар ИнгГУ студенташца

Гаьгенаькъан Мартина

ГIалгIайчен бизнес-акселераторе кхетаче хилар, ГIалгIай пачахьалкхен университета студентий. Цига беза хьаьший бар Коазой Заур, Гадаборшанаькъан Мухажар, цар дийцар кагирхошта бизнес лелаярах.

«Кхетачено таро елар «Ишкол 21» яхача дешара проекта доакъашхошта Сбера балха даькъ тIара кердадараш довза, бизнес дIаяхьа ловш болча эксперташ, студенташ из кхоачашьара бизнеса даькъ тIара хьал гойта. ГIалгIайчен «Бизнес-акселератора тоабо ладувгIаш хиннарашта хьалхадаьккхар, «акселераци» фуд, из шоай доалахьара хIама леладарашта сенна эшаш я, из юхьанца денз, балха проектага кхаччалца мишта дIахьу, малагIа халонаш хьалхашка нийслу», - аьлар «Ишкол 21» зарбан болх лелабераша.

Коазой Заура, Гадаборшанаькъан Мухажара къамаьл хетадаь дар дIаболалуча бизнес леладарашта, царна хьалхашка нийслуш дола хаттараш кхоачашдара.

Мехка кертерча вуза дешархоша гойтар проекташ, царна мах оттабир эксперташ.

350 эзар сом гаргга лочкьадаь зуламхо лохаш ва вай мехка

Гаьгенаькъан Мартина

Интернета оагIонашка гIолла саг Iежавь, 345 эзар сом ахча лочкьадаь зуламхо лохаш ба тахан Iаьдала болхлой. Из хоам «Сердалога» бир чухьарча гIулакхех йолча министерствос.

«Наьсарен кхален Росс ОМВД оагIон болхлой болча латкъа венача ТIой-Юртарча вахархочо дийцадох, интернете гIолла оапаш бийца, цун ахча лочкьадаьд зуламхочо.

Кхо мотоцикл эца дагахьа, интернете латтача хоамага гIолла бувзама ваьннава из. Бакьда ахча дIатIатессачул тIехьагIа, «Йохархо» вайна дIаваьннава. Е ахча а е мотоциклаш а йоацаш, висав вахархо», - дийцар тхога Iаьдала болхлоша.

РФ УК 3-ча даькъа 159-ча статьягIулакх хьадийлла, зуламхо лохаш ба тахан МВД болхлой.

Эггара дикаглар - берашта

Кулгалхой кхетам балара дакъ тларча глончаша керда толамаш доах

Гаьгенаькъан Марина

2021-ча шера, Российски Федерацие Президентта Путин Владимира могадеш хьакхеллар кулгалхой кхетам балара дакъ тларча, берий юкьарлон объединенешча бувзам лелабара хьехамчаш яха балха моттиг, цхьан шера из беррига болх мехка глolla длабахьа болабир. Хьехамчий профессионални цай белгалду, оаглой бетта 21-ча дийнахьа денз.

Шоаш болх бе болабеннача хьалхарча дийнахьа денз, хьехамчаш бехктокхаме ба, кагирхошта духовно-нравственни, патриотически кхетам бала, царна юкье граждански декхар довзаш бола лертла нах хургболаш. Цар длахьу берашта юкье во гулакхаш леладергдоацаш болх, хлара бера новкъостал ду ший начлал хьагойта, уж хьаллоац цу дакъ тла.

Керда профессия хьакхолларца, ишкола вахар овлангара хувцаделар. «Бералла наькъаш» яхача Еригроссийски проекта моттигера болх лелабача Колой Саида хоам бир, программа кхоачашъяр, РФ дешара, Илма Министерствос лакхача боарам тла длахьохилар, цо белгалду, из паччахьалкхен политикан, дешара дакъ тла лоархлеме долга.

Укх деношка, Наьсаре истестьялар «Кхетам балара керда духлохам» яха мехка кхетаче. Цига лоархлеме хаттараш дувца таро хилар, иштта белгалдир, тлехьа тлайоагача хана кхетам балара дакъ тла де дезараш.

Хьехам лур (советник) цига дакъа лоацаш хилар лоархлеме да, из профессионални деглавара, мехка а иштта еригроссийски а кхетаченашка. Цу тайпара 2025 шера, дешара юкьерча профессионални урхалленашкара 5 тоаба дакъа лоацаш хилар, цу юкье кулгалхой, цар глончаш, хьехамчаш а болаш,

Гирман «Артек» яхача халкъашта юкьерча берий центре длахьох хиннача дешара семинаре-кхетаче.

Дладахача шера 38 хьехамча дакъа лоацаш хилар дешара цу тайпарча моттиге, из длайхьар Армавира хьехархой университетте. Карарча шера тов бетта, 37 говзанча шоай балха говзал лакхье йиш йолаш хилар, лакхе белгалъяьча дешара моттиге.

«Къаьстта дика хет, хьалхара халонаш юстаръяха таро хинна, уж нийслора, дла-юха ухача кхетаченашка дакъа лаца безам бараш клеизига хиларах. Тахан дагабоалараша, хьехамчаша дика дакъа лоац цу балха», аьлар Колой Саида. Глалглайчен дика новкъостал ду, дикача гулакхий кхетаченаш длахьоча хана. Даим, дешархошца цхьана цар влашаглойолл, могашал яйна бераш долча ишколашка-интернаташка вахара кхетаче, царна мерза даарий совглаташ деш, дегаргозале еш, эггара члоарларла царна эшаш дола дег чура къамаьл деш.

Дера салолам хул бераш глалдигача, уж хьаллоацаш,

царна новкъостал деш хилча. «Наькъахоша» дика кхетаду интернате дешаш долча берашта эшар фуд, цудухьа уж даим кийча ба дика гулакхаш царна лоаттаде.

«Сайна ховчо ала йиш йолаш ва со, «Бералла наькъаш»- дика вахара дакъ тла деглаахара таро йолаш да. Тха хьехамчаша тайп-тайпарча ишколашка дукха лекцеш йишай. Укх тлехьарча кхаь бетта оаха чулаьцай дукха ишколаш, иштта ладувгла ловш бола нах, уж ва 5 эзар саг, из бахьан долаш оаха вай мохк кхьча моттигашта юкье дикача толамашца гойтар», - аьлар «Дешар» яхача Российски юкьарлон глалглай филиала кулгалхоца Хьулахой Ахьмада.

РФ Президента Путин Владимира тладиллача декхарах, 2026 шера тов бетта 1-ча дийнахьа денз, моттигерча еригача юкьарча дешар мел дешача Федеральни дагавоалачун моттиг хургья. Глалглай Республикан Паччахьалкхено, дешара Министерствос члоарго яьй; мехка хланз йоацаш йола уж балха моттигаш 30 сага хургья, аьнна.

«Хьалхарчар болам» яхача глалглай отделене кулгалхоца яхачох, хланз гуш ба йоккхача коллектива болх, из лаьрхлa ба вай кхувш йоагача тлехьенна дика кхетам балара.

«Деррига а цар хургдолчунна лаьрхлa да. Моллагла дешар е лакха говзал вай царна яларе, из де таро хургьяц хлара дешархо хьалхарча арларла эхь-эздеда кхетам бенна ца хилча. Цу тайпара, укх масехк шера даьхача толамаша хьагойт, вай нийсача наькъ тла хилар. Кхьча тайпара из хила йиш йолаш а дацар», - аьлар цо.

«Новкъостий, со тешаш ва, цхьана хуле, вай хьакхолларгда доккха хургдар, дика тлехье кхеергья. Цу тайпара тлехьенаш Глалглайче дукха я, шергара шу массаза дала бларчча класс ма хулий вай цу тайпара кхетам бенна арахеацаш. Аьттув хилба шун майрра тхоца гла боаккхаш дладаха, хьалхашка латта декхарах кхоачашдеш.

Хьалхарча моттиге латта декхар - из берашца бехктокхаме хилар», - аьлар къамаьл даьчо.

Федеральни лаьдало дукхагла терко тлайохийт, вахара лоархлеме проекташ кхоачашъяра, гранташ

яхара йолча яхьашта хьехархой, даьй-ноаной юкьебахара. Тлехьарча хана дукхагла дакъа лоацаш ба дай-ноаной, доал дара бокьонаш яраш. «Бералла наькъаш» тоабанна хайра хлара дешархочунга, цар даьшка бода никъ лаха.

2025 шу даьй юкьарлонна балха белгала хилар. Йокхийча кхетаченашта юкье-ьялар из. Царех дар даим дегчу дусах дола Сийлахь-боккхача тлем тла Котало якккха 80 шу дизар. Массанена хьамсара дар бераш, боккхийбараш цхьана исторега кхачар, хадаш боаца ноахала бувзам из хилар.

Цул тлехьагла цар йоккха, сийрда котало якккхар. Берий даьша-ноаноша яхьа шоллагла зама йолаш, Российски дешара даьй юкьарлоно котало якккхар. Дог айденна, дикахетар хинна бар боккхаглараш, «Эко-Росси» яха проект шоаш гойтарах, из лаьрхлa яр лалам лорадара.

«Бералла наькъаша» берий даьшта-ноаношта, хьехархошта йоккхий таронаш лу, вай бераш массайолча оаглорахьа дика кхетам луш хьалкхедара. Из хьаллоацаш хилар доккха совглат да, иразеча вахарга вугаш дола. Даьй-ноаной юкьарлоно, шоайла бувзам ле-

лабеш, дезалера хьал чоагду. Вай боккьонца лелаш бола низ ба», - аьлар ший толамех дувцаш даьй-ноаной юкьарлон викала Иленакьан Мадинас.

12 бетта вай теркалдир зламигачар толамаш дахар, кулгалхой дагабувлача наьха доккхий гьулакхаш. ХIара бетта дукхагIа дакьа лоацаш болча доакьашхой сий дир, баркал оалаш.

«Шера хьехамча» яхача лаьрххIача дакьъ тIа кхетам балара балха дика толамаш дахарах, дешара моттига болх дика дегабоалабарах Эккажкьонгий-Юртарча №2 йолча юкьерча ишкола кулгалхочунца дагайоала Овшанаькьан Танзила дикагIа чарех хилар. Цун никъ, юртарча хьехархочунгара балха говзал лакха йолча говзанчага кхаччалца, аттачарех хиннабац. Ше ишколе болх беш йолча 8 шера, цо лораяьй ший хьехамча кьаьстта йола белгалло, профессеца безам. Керда болх юкьебоалаш хилар хезача, цо лаьрхIар цу кердача дакьъ тIа шийна фу мог хьажа. Харжарах йола яхь дIайихьача таро хилар цу юкьера толашагIбараш белгалбе. Хьалхара аьттув ца боалаш хиларо, бераш дика дакьа лаца раьза цахиларо, даьй-ноаной из гьулакх бе-башха доацаш хиларо, дукхагIа кьахьега дезаш хилийтар, ишкола кхыча боарам тIа яккхара.

«Дег чура баркал оал аз ишколай, СПО кулгалхой ерригача юкьарлонна. Оаш дакьа лаьцадеца, цу тайпара толамаш даха хала хургдар.

Хьамсара новкьостий, аз тIахьех шо ма хулла дукхагIа юкьедалара, советникаш хьаллацара, цар атта боацача балха тIа. Со а, еррига тха Тароний Центра тоаба а йийлла я дешара оагIув санна, администрацевIашагIйоллара болх дIахьош новкьостал де. Кьаьстта баркал оал аз ГIалгIайчен дешара, Илман Министерствонна, иштта «Хьалхарчар болама» моттигерча отделене балха новкьосташта, берашта, кагирхошта цу тайпа таронаш яларах. Тхо массахана раьза да бувзам лелабе. Эггара чоагIагIа баркал оал аз кхетам балара дакьъ тIарча хьехамчашта, хIана аьлча уж лоарххIае дакьа дIалоацаш ба берашца беш болча балха юкье. Шоай бIаргашка боагаш бола сердалон сийг ца боабеш, кийча хила шоай зламигача а, иштта йоккхача а Даьхенна накьадала», - аьлар «Бералла наькьаш» яхача проекта болх лелабеча Колой Саида.

ГIалгIай Республике гIолла йолча «Бералла наькьаш» яхача Ерригроссийски проекта тоабо сатувсилга лу берашта а цар даьшта а. Кулгалхой хьехамчаша бехктокхаме дIахьу шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара болх, хIана аьлча бер массайолча оагIорахьара дика дегадоаладара из лоархIае ба.

Хиннар Iаткь хургдолчунна

Гинбухен хи тIара никъ

Газданаькьан Ахьмад

«500 шерга кхоачаш, бIаьха болча наькьа юхьиг» яха, ерригача Россе «Дешархошта лаьрхIа культура» оалача оагIонцара кхетаче дIайихьар Дола-Коарча культуран ЦIагIа. Гинбухен хи тIара никъ Россе болабелла 500 шу дизара хетаяь лоархIае сайре хилар цох. Белгалде деза, вай паччахьалкхен исторецара лоархIае оагIув из болга.

Россе Европейски оагIон, Гаьнарча Малхбоален моттигашта юкьера гаргагIа бола никъ ба Гинбухен хи тIара никъ. Хьурмата оагIонца, иштта кхыдарашца вай мехка лоархIае никъ ба из тхьовра денз. Дешархошта из дIадовзийтар иштта лоархIае хIанад дувцаш, кьамаьл дир «Сердало» газета корреспондентага культуран ЦIенна кулгал деча АлероевIар Билала. Гинбухен хи тIарча наькьа истори довзар тахан кхувш латтача вай тIехьен лоархIае

да, хIана аьлча цунга гIолла даьй турпалал, Россе паччахьалкхен истореца из малагIа моттиг дIалоацаш да ховргда царна. Арктике Илман балхаш дIакхухьаш, хьурмата оагIонца йоккха моттиг дIалоацаш, хиннад из. Хьалха дIабахараша мел даьр довза деза кьонабарашта, царех доаккхал деш, цар кьахьегама никъ лоархIаш, хила беза уж.

- Хьан дIайихьар из кхетаче? Сенах лаьца дийцар цига?

- Бохтаранаькьан Иман яр кхетаче дIайолаеш кьамаьл даьр. Тхьоврача хана денз, Гинбухен хи тIарча наькьаца дувзаденнараш тоадеш, цох боккха пайда эцаш хьабакьа вай боккхача мехка Россе. Кьаьстта йоккха терко тIайохийташ, дийцар цу моттиге лоархIае тохкамаш дIакхихьача цихезача нахах. Царех цаI ва Ломоносов М.В. Из ва Гинбухен хин моттигашка гIолла дIа-хьа ахар хьадиьлар. Иштта лоархIае моттиг дIалаьца латт цу оагIонцарча исторе Челюскин С.И. Цун цилелаеш я Евразе Гинбухен мот-

тиг. Лаптев Х. П. арктически берда моттигай картографировани оттаеш кьахьийгарех ва, хIаьта Дежнев С. И. Азена, Американна юкьера моттигаш тохкаш лийннав. Арктикереча халонашта духьальувтташ, цар чакхбаьккхар боккха болх ба, тахан уйла е эттача тамашийна хеташ.

- Бераша дIаэцаргдолча тайпара из духьалдахьа мишта аьттув баьлар шун?

- Йоккха лекци йийшачул тIехьагIа, «Арктико тIаозар сатем эттача кIайча моттигашка гIолла гобахар» яха тематически кино хьекхар берашта. Гинбухен Иалама моттигаш яйзар царна, хьагуш хиннар кьамаьлаца дIахо тоадеш, уж дикагIа кхетаргболаш дIадихьар. Цигара моттигаш бIаргаяйна бераш тамаш еш дар.

- Оаш шоашта хьалхашка оттадаь керттара декхар малагIа дар?

- Кхо декхар дар оаха белгалдаь хиннараш: берашта Гинбухен никъ бовзийтар, Арктикаца дувзаденнараш тох-

каш Россе хьийга кьа малагIа да дIахайтар, иштта шоай Де-хенцара безам, лерхIам цар дегагашка чоагIбар. Дешархоша, хьехархоша белгалдаьчох, из деррига кхоачашде аьттув баьлар тха. Кхетаче дIаьйнначул тIехьагIа а; хьагIаухаш, цхьацца хIамаш хетташ, деррига довза чам болаш дар бераш. ХIаьта тахан Юмадаьр царца массахана дусаргдолаш да. Белгалде деза, иштта йола кхетаченаш берашца дIакхяхьар тахан лоархIае долга. Ураотташ латта кьона тIехье ший истори довзаш кхее еза вай.

- Цу оагIонцара болх кхы а дIабахьа лаьрхIа дий шо?

- Дикка шерьеш дIакхяхьа лаьрхIад оаха иштта йола кхетаченаш. Арктикаца дувзаденнараш берашта ма дарра довзийта лов тхона, кьаьстта тахан латтача хана из мел лоарIае да кхетадеш.

- Баркал хилда шоана тхьона кьамаьл дарах!

- Тха болх бовза ловш долча «Сердалонна» а хилда доккха баркал!

«АртПром» фестивале дакьа лоацаш ба Наьсарера дешархой

Газданаькьан Ахьмад

«АртПром» яхача таханарча технологех йолча моттигерча фестивале дакьа лоацаш хилар Наьсарерча исбахьален оагIонцарча ишколера бераш, иштта цун филиал лоархIаш йолча таханарча кердадарий Ишкола доакьашхой.

«Кхоллам - промышленность, промышленность - кхоллама» яхача хьалхаленца дIахьош яр кьамашта юкьера из фестиваль. «Хьехархоша хьалхале лоацаш, «ИзоПром», «ДизайнПром», «АудиоПром» яха прокташ яйзар берашта. Сурташка, видеошка, иштта тайптайпарча кхыдарашка гIолла

шоай начIал гойташ хилар бераш.

«АртПром» яхача фестивалага гIолла шоай начIал гойта, кхоллама, промышленноста юкьера бувзам белгалбе аьттув ба кьонабарий. Кердача технологешка, дизайнага, видеороликашка гIолла боккха болх дIахьош кьахьегаш хиннача вай берашта бIарахьежача дега боккха тоам хулар.

Массайолча оагIонашкара шоай говзал гойта ловш бар кьонабараш, - дийцар «Сердалога» Наьсарерча исбахьален ишкола кулгал деча Мержой Ладифас. Иштта йолча фестивале дакьа лацар берашта боккха аьттув луш да. Шоашта ховш дар массанена дIагойта

йиш хиларах чоагIа раьза болаш, балхах чуийна кхестар уж.

Кхоллама, технологей оагIонашцара шоай начIал

дикка сомадоаккхаш дар бераш. Белгалде деза, кьонабарий вахаре иштта йола кхетаченаш лоархIае, цар дегаш ураувттадеш йолга.

10 КЪАМАН СЕЛХАНЕ

Йийлла урок хилар, ГалгIайчен Паччахьалкхен искусствай колледже

ГIазданаькъан Ахьмад

ГалгIайчен, паччахьалкхен искусствай колледже классически халхара йийлла урок хилар. Кхетаче дIахьош яр Меданаькъан Хьава- халхара даькъа йоккхагIа йола хьехархо. Из халхара даькъ тIа йоккха балха говзал йола хьехархо я. Урок дIахьош белгалдир, чакхьянна-ча семестре студенташа Iомадаьр малагIа да. Кагирхоша цига гойтар сесси дIахьара шоаш мишта кийчо яьй, цунца цхьана шоашта хьалхашка латта хаттараш а довза таро хилар, балха говзал лакха йолча хьехамчас могадеш дар хьаэца, иштта шоашта цаховр малагIа да такка.

«Урока тIа дувца оттадаь хинна дош дар, «ДегI нийса леладар, маьженаш ловзае хар, из классически халхарца керттердар да»- из цIаьхха хержа а дацар. ДегI нийса леладар хар классически халхарца керттердар да, цох тийша да халхар цIена хилар, цун хозал гойтар, халхарца вувзавеннача артиста хургдолчун кхерамзле хилар. Урок дIахьош белгалдир цу даькъ тIара практически а теоретически а хьалаш», - аьлар «Сердало» газетага искусствай колледже.

Студенташ уйла тIайохийташ бар, хьалхашка нийслуш долча хаттарашта. Гулбеннарий таро хилар студентий толамаш го, Меданаькъан Хьавай хьехархо-чун оагIув нийса хилара мах оттабе.

Иштта цига таро хилар студенташта шоай чIоагIагIа йола халхара оагIонаш йовзийта, цу юкъа баьча балха мах оттабе, дIахойодача хана де дезар белгалде. Искусствай колледже хьаллоацаш да халхарца дувзаденна дешар, цига кийчбу балха говзал лакха йола халхара даькъ тIара говзанчаш.

ТIумагI яха тоаяь яьнна гIалай моттиг хьайийллар ЖIайрахьа кхале

Курскенаькъан ИбрахИм

Вай къаман культураца, истореца дувзаденнараш меттаоттадарах йолча программага гIолла тоаяь яьнна ТIумагI яха, вай даьй баьха гIалай моттиг хьайийллар ЖIайрахьа кхале. ГалгIай къаман архитектуран, исторен жовхьар да ала мегаргдолаш моттиг я тоаяь яьнна.

Гуцаранаькъан Микаила «САФМАР» яхача гIо деча ганзага гIолла ТIумагI яхача вай даьй юрта тоаяьр 38 гIала я. Царна юкьера 19 нах бахаш хиннай, 2 - тIема гIалаш, 16 къаьнара малхара кашамаш, иштта ТIумагI-Ерд яха моттиг а. Цу доазонга хьежача гуш да, цхьан хана цига хиннар йоккха юрт йолга, бIаьшерашка дуккхача дезалий гIалаш латташ.

Вай къаман исторецара, культураца мах баь варгвоаца лоархIаме моттигаш я уж; лорае, хам бе безаш йола. Тахан доккха

баркал кхайкаду Гуцаранаькъан Микаила из болх дIабахьа, вай даьй лийна, баьха моттигаш меттаоттае, дийнъе аьгтув баларах. МоцагIара гIалай юрт хьаеллача кхетаче, хьокха оттайир археологически балхаш дIахьоча хана цигара кораяь хIамаш.

Царна юкьера цхьацадараш

музея ганза Паччахьалкхен каталога юкьейихьа я. Белгалде деза, таханарча дийнахьа цига лораеш иштта йола, 26 эзар совгIа тайп-тайпара хIама йолга.

ТIумагI яха гIалай юрт меттаоттаяр вай къаман чIоагIа лоархIаме дар. Укх шера тоаяь яьнна гIалаш ерригаш а 220-

га кхоачаш я. БоагIлача боара-ме тоаяь яьнна гIалаш, малхара кашамаш, иштта кхыдараш кхы а бIаьшерашка латтаргда, вай тхьоврача исторе тешаш хинна. Даьша хьалъаь юрташ, уж лийнна моттигаш дега хьамсара, еза хила за вайх хIаранена.

ГIаьбартой-Балкхарой байтанчанна хетаяь кхетаче хилар вай мехкарча НИИ

ГIазданаькъан Ахьмад

Цихезача балкхарой байтанчанна, Зумакулов Мустафай Танзилайна хетаяь литературан кхетаче дIахьош хилар, вай мехкарча Илма-тохкама институте. Кхетаче гулбелар хьехархой, Илманхой, литератураца къахьегараш, иштта йоккхача байтанчан кхоллама низ безаш, лоархIаш мел бола вай мехкара, ГIаьбартой-Балкхарой мехкара нах.

«Кхетаче дIайолаеш, къамаьл дир мехкарча НИИ хьалхалаттача Оздой Джамбулата. Ший къамаьла юкье цо белгалдир, культурага, литературага гIолла Россе дахача къамашта юкьера бувзам чIоагIбар. Къамаш цхьоагIо, вIаший барт болаш дахаш хуле, моллагIа гIулакхаш а цхьана кхоачашде аттагIа хургдолга теркалдир

кхетаче», - хоам бу «Сердало» газетага НИИ зарбан болх лелабераша.

Кхетачен доакъашхоша дийцар, гIалгIай, балкхарой шин къаман юкье массахана вошал,

барт хиларах. Зумакулова Танзилай цхьайола байташ гIалгIай меттала яьха, вай къаман наха езаенна я. Кьилбаседа Кавказа моттигашка цун байташ йоаржаеш болх лоаттабарах, ли-

тературера цун боккха никъ хьаллацарах дийцар семинаре даькъа лоацаш хиннараша. Литературага гIолла дукха хIама де йиш я сага; адамашта юкье хозадар, дикадар доаржадеш.

«Овла» яхача ансамбло концерт делар «Шереметевски цIагIа»

ГIазданаькъан Ахьмад

Санкт-Петербургерча мукъама музее «Шереметевски цIагIа» гIалгIай къаман мукъама оаз хазийтар «Овла» яхача ансамбло. «ГалгIай къаман мукъама культураца дувзаденнараш дайзар цига гулбеннарашта.

Иштта цига хьабийллар вай къаман дувхарах, пхьараша хьаяьча цхьац-

ца хIамаех латта гойтам. ГалгIайчен Паччахьалкхен суртанчий музейс, «Фяара» яхача арт-студе боаржабаь болх бар из.

Концерт вIашагIделлараш - мукъама музей «Шереметевски цIа», республикера культуран гIулакхех йола министерство, «Дзурдуки» яха историко-географически оагIув», - дийцар «Сердалога» цу оагIонцарча министерствон болхлоша. ГалгIай къаман йIаьхий

йола культура йовзийтара тIехьа геттара товш моттиг яр Шереметевски цIа.

Вай къаман мукъама оаз тамашийна, хоза хеташ бар ладувгIаш баьгIараш. Мехкашта юкьера бувзам чIоагIбеш, тхьоврача хана денз вай къаман наха лелаш хьайоагIа чIондарг елар музейна совгIата. Культуран хIама доаржадара тIехьа лоархIаме я иштта йола кхетаченаш.

Галглайчен эрсий театр дакъа лоацаш хилар, «Театра хана йлоахал» яхача боламе

Газданаькъан Ахмад

Эрсий паччахьалкхен ашарий-драматически театро дакъа лаьцар «Театра хана йлоахал» яхача дикача гулакха боламе, из влашагбеллабар, Россее театра болхлой Союза Галглай дакъо. Кхетаче длайхьар Галглайчен берий театре, из хетаяр цихезача денна-Россе театра болхлой Союза 150 шу дизара.

«Сайре белгалйоалаш яр кхоллама тлехален сий деш

хиларца, дладахача ноахалаша йита говзанчий сийрда лар лархларца. Царех хлара саг таро йолаш вар длайхача дешаца дагабоха шоашта уллув лаятта кхоллама болхлой, иштта шоашта юкьера длабахараш, цар дита доккха кхоллама дика хьоахаде. Цига керттера моттиг длаоацаш хиннар дар сцена ветеранаш къаьстта безбеш хилар. РФ театра болхлой Союза Галглай дакъа кулгалхочо Ховтанаькъан Дугурхана, баркал оалаш, каьхаташ, совглаташ делар царна. Из хилар царна массазарча беза-

ма белгалло, иштта царна хьажархоша оалаш дола баркал, укх массехк шера цар мехка культуран мах бараш лорадеш длахьош болча балхах», - хоам бу «Сердало» газетага Галглайчен РГМДТ.

Из болам длахьош хиларо таро елар царна шоайла дагабовла, театра ладаташ дувца. Цо влашагтхар сцена тларча искусствон ветеранаш, цар хьакхолл театра кхоллама кийле; театра кулгалхой, цар белгалду мехка культуран дакъа. Цу цихезача артисташа дукхача хана денз тлаоз хьажархой

безам, цар кхебу кьона артисташ, говзанчаш, Галглайчен театральни искусствон хургдар хьакхоллаш.

«Театра хана йлоахал» яха болам бокьонца дола цлай хинна длаэттар, цига хлара гойтам, хлара дош, кулга оамал хьалхадоаккхаш яр юкьарлон вахарера театра мах бараш. Боламо хьагойтар Галглайчен театра искусство деглайоарлаш хилар, цун члоарла кийле хилар, из дерига а да; начлал дола говзанчаш, кагирхой вай хилар бахьан долаш.

Шолжа- Шахьарерча Чаненаькъан церах болча урам тлара хий тоадеш латт

Габгенаькъан Марина

Шолжа-Шахьарерча Чаненаькъан Ш.С. церах болча урамера хин лини тоаеш боакк болхлой. 75 мм йола турбаш тахан хьаяьннача 90 мм йолча пластика турбашца хувцаргья цар. Из хоам «Сердалога» бир мзере зарбан болх лелабеча Батиганаькъан Хьавас.

«400 метрага кхоачаш хургья керда хин лини. Ма хулла сихагIа болх чаккбаккха гIерташ, къаьнегаш боакк болхлой. Шахьара даь гIонча волча Беканаькъан Халата тIахьожам беш, дIахьош ба из лоархIае болх. Беррига болх цьан кIира чаккхьяьнна хила безаш ба», - дийцар тха газетага. Укх шера Шолжа-Шахьарерча 10 урам тIара хий тоадеш къахьийгад. Цу юкье я Карл Маркса – 130 м, Фестивальни – 150 м, Балайнаькъан церах бола урам- 650 м.

Галглайчен Паччахьалкхен музее, керда шу тIадоагIаш, говзанча хьехам хилар

Газданаькъан Ахмад

Галглайчен Паччахьалкхен гойтама зале дIабихьар «Корсама ловзоргаш тIа йоазув дар» яха говзанча хьехам, цун берригача доакьашхошта гаргагIерташ долча цIайна дегаондо луш бар из, иштта цар таро хилар къаман кулгаговзала искусство йовза. Кхетаче гулбелар Шолжерча №5 йолча юкьерча дешара ишкола кьона хьаьший. Цар гойтар шоай хьинарца, говзалца зIамига, тамашийна хозаленаш.

«Галерея кулгалхочо Котанаькъан Салимас кулгал деш, берий таро хилар шоай кулгащца кердача шера лаьрхIа йола корсам кечье. Уж чIоагIа раьза хилар из болх бе, хIара лоадам боацар а тIехьа зувш. Цар хьакхоллаш хинна хозал ший тайпара яр, хIаьта говзанча-хьехамаш чакхдоалаш, масса-не а таро хилар шоай кулгащца хьакхелла хозаленаш чуя-хьа, цунца цьана кердача шера дика уйлаш а», - аьлар «Сердало» газетага из болх влашагбеллараша.

Болх дIахьош, корсама ловзоргаш хоза хеташ, шоайла белаш, берий дег чура гIадбаха хилар хьахозаш дар, хIаьта кьонача суртанчий бIаргаш делаш дар шоай хьалхара кхоллама толамаш хиларах доаккхал деш. Говзанча хьехамо берий безам совбаькхар, къаман исбахьален кулгаговзалцара.

БIаргса доацачар Ерригроссийски юкьарлон 100 шу дизар белгалдир

Газданаькъан Ахмад

Галглайчен Янданаькъан Жамалда церахча Къаман библиотеке лаьрххIа йола кхетаче хилар, из хетаяр яр Ерригроссийски БIаргса доацарий юкьарлон 100 шу дизара. Из ди белгалдеш дукха нах гулбелар, къаьстта цу организац-ца бувзабенна болх длахьош, из хьаллоацаш бараш.

Кхетаче длахьош хиннар яр Къаман библиотекан «Дика хьалаш» яха Центр, иштта ВОС Галглай моттигера цьанкхетар.

«Кхетачен лоархIае дакъа хьадиьллар «Дика хьалаш» яхача Центра, республикан культуран цихезача болхлочо Саганаькъан Адама, из ва ВОС республикерча даькъа кулгалхо. Цо даькъалабийцар гулбенараш Ерригроссийски БIаргса доацарий юкьарлон денца, иштта совглаташ делар ВОС Центральни правлене церагIа.

«Ерригроссийски БIаргса доацарий юкьарлон 100 шу дизар» яха мейдилг, иштта дагалоаттама совглаташ делар ВОС ИРО хьинар дарашта, цар юкьарлон балха даькъ тIа

дукха къахьегарах. «ВОС Сийдола доакьашхо» яха наьхх тIа доалладу хьарак делар кхьича организацей викалашта, кхьича къаьстта болча наха, юкьарлон балхаш длахьош белгалбаьнна уж хиларах. Царна юкье бар Галглай Республикан НБ кулгалхо, Россее культуран цихеза болхло, «Россе библиотека гулакха белгалъяьнна болхло» яха цIи лелаю Газданаькъан Радимхан. Къаьстта цун хьина-

рах хьакхеллар «Дика хьалаш» яха библиотеканна чуйоагIаш йола Центр, из я БIаргса доацараш хьаллаца кхелла», - аьлар «Сердало» газетага Галглайчен керттерча библиотеке.

Саганаькъан Адама дег чура баркал аьлар Галглай Республикан Къаман библиотекан кулгалхочунна, цо иштта дика бувзам лелабарах Галглайчен моттигерча ВОС цьанкхетар-

ца, цахаддаш цунна таро луш лаьрххIа йола хьалхара республике библиотека хьакхелла, цига БIаргашта хIама гуш боацарашта дика таронаш влашагIюхкарах. Цо иштта баркал аьлар библиотекан берригача болхлостта, укх дукхача шерашка, «Дика хьалаш» яхача Центра болх длабахьа новкьостал лоаттадеш уж хьабоагIаш хиларах.

12 МОХК БОВЗАР

Гҕалҕайчен паччахьалкхен ИЗО музее, гҕалҕай-турпалхой бувцаш лекци ийишар

Гҕазданаькьан Ахьмад

Илдарха-Гҕалан №1 йолча ишкола дешархой лекце-га ладувҕа баха хилар. Из дҕахьош яр Кенигсберге лавтҕача тҕема «Турпалхой-гҕалҕай бувцаш, Гҕалҕайчен исбахьален искусствон музее.

Лекци ешаро таро елар дешархошта шоашта ховш дар дукхаҕа шерде, дҕаяхача ханашка вай мехкахошта цу тҕем тҕа Котало йоаккхаш карагҕаьннадох доаккхал де. Из кхетаче дҕахьош, дийцар кҕезига довзаш дола истореш, турпалхой тҕема наькьах лаьца», - аьлар ИЗО Паччахьалкхен музее «Сердало» газетага.

Лекци чакхйолалаш, дешархошта елар «Сийлахь-боккхача Даймехка тҕем тҕа 1941-1945 шерашка гҕалҕаша дакьа лацар» яхача гойтаме хинна каталогаш. Цу материалаша таро лургья берашта кҕоаргаҕа довза мехкахой толамаш, иштта шоай дегашка лоаттаде тҕема шерашкара турпалал.

Куцала лелаю цхьацца хҕамаш хьаеча пхьара балхаца леладаьраш коради́р, Лохера Пхьуй яхача лоаман моттиге

Гҕаьгенаькьан Мартина

Лохера Пхьуй яхача лоаман моттиге болх дҕахьош боаккача археологашта, куцала лелаю хҕамаш хьаеш хиннача пхьара балхаца леладаьраш коради́р. Из хоам «Сердалога» бир «Кхоане» яхача гҕишлош меттаоттаярах йолча ишкола зарбан болх лелабераша.

«Археологашта корайир цхьа зҕамига гон, хҕама шаьрьеш йола оатхал, цҕаста дакьилгаш, лоаладаьча аьшка йишташ. Пхьугой тайпан кьоаноша белгалдечох, цхьан кьаьнарча ханашка дото, цҕаста хҕама хьаеш пхьараш баьхаб цига. Кораяь хҕамаш цар балхаца лелаьй йолга гуш да», - дийцар тхога.

«Тха ишкола чҕоаҕа лоархҕаме да уж хҕамаш. Царга гҕолла вайна хов, тхьовра баьха дай тайп-тайпара хҕамаш хьаеш ховш бола говза пхьараш хиннилга. Из истори лоархҕаш, кулгашца хьакхелла хҕама кьаьстта деза долга кхетадеш, дҕахо из гҕулакх дҕадахьа дезарех да вай», - белгалдир «Техьале» яхача ишколан кулгалдеча Султиганаькьан Рамзана.

Мохк бовзаш, гҕаш никъ бечар Ерригача Россе яхьашка котало яьккхар

Гҕаьгенаькьан Мартина

«Кагирхойи, бераши» яхача кьаман проекта «Леларал а доккхаҕа» яхача программан Ерригача Россе яхьашка котало яьккхар кагирхой гҕулакхех йолча вай мехкарча Комитета. Из хоам «Сердалога» бир КДМ болхло йолча Гҕулой Аминас.

«Кьонабарий ха» яхача Ерригача Россе премега гҕолла

дҕайихьар из кхетаче. «Туристически слҕта мохк» яхача оагҕонца котало яьккхар вай республико. 2026-ча шера Жҕайрахьа кхале «БЕЙНИ-2026» яха туристически слет дҕаяхьа бокьо луш да из гҕулакх. Шу даьнначул тҕехьаҕа массанена езаенна кхетаче юха дийнъергья хьинардараша», - дийцар тха газетага. Вай республике туризм дикка йоаржаяра тҕагҕолла кхача котало я из.

Ер шу доладелча денз 120 эзар совҕа турист ва вай мехка хиннараш.

«Туризм, хьаьша тҕаэцара гҕулакх» яхача кьаман проекта гҕолла дҕахьош болча балхо дикка пайда боаржабаьб ала йиш я тахан. «Кагирхой гҕулакхех йола комитет хиларга хьежжа, тхона чҕоаҕа лоархҕаме да Россе моттигашка гҕолла го баха аьттув хилийтар, цу оагҕонца дувзаденнараш

тоадар. Доаккхал ду оаха цу коталонах! «Бейни-2026» дҕаяхьа кийчо еш да тхо, цхьана кьахьегаш, лакхача боараме чакхдоаккхаргда вай из гҕулакх, Дала аьннадале», - дийцар тха газетага кагирхой гҕулакхех йолча Комитета хьалха латташ волча Малсаганаькьан Адама. Геттара лоархҕаме совҕат хеташ вар из шоашта деннача коталон дипломах.

«Толама жҕака тҕа» яха Илманца, техникаца ювзаенна республикан фестиваль хилар Магасе

Гҕаьгенаькьан Мартина

200 совҕа дешархочо дакьа лоацаш йола «Толама жҕака тҕа» яха Илман, техникан республикански фестиваль дҕайихьар Магасе. Из хоам «Сердалога» бир «Кванториум» яхача берий технопарка администратце. «Магасерча лицее-берий беша, мехкарча 30 ишколера дешархой гулбе-

лар. Лакхерча классашкарча дешархоша конференце бархҕ оагҕонца шоай Илман проекташ йоаржайир.

Проекташ робототехника, программировани, экологи, биохими, иштта вахара оагҕонцара кхыдараш юкьелоацаш яр. «Илма кьонача Илманхочун бҕаргашца» яхача яхье-гойтаме шоай эг-

гара хьалхара балхаш гойтар зҕамагҕбараша», - дийцар тха газетага.

Иштта цига хержар Илман-технически, кхыдолча Илмай оагҕонашцарча Халкьашта юкьерча Балтийски инженерни яхьашка дакьа лаца гҕоргбараш. Толашаҕа болча доакьашхоша 2026-ча шерарча саькура бетта Санкт-Петербурге дҕахьоргйолча

кьамашта юкьерча яхьашка дҕабовзийтаргба вай мохк. Дешархой проекташка хьожаш хиннараш бар Гҕалҕай паччахьалкхен университета хьехархой, Илманхой, хьурмата оагҕонца кьахьегараш. Белгалде деза, «Толама жҕака тҕа» яха фестиваль берашта юкье боккха пайда боаржабеш, вай мехка кхоанарча вахаре лоархҕаме йолга.

Керттера лостамаш

Палгйай мехка гйолла йолча Росреестра Урхаллене, бабча балхах дийцар

Гаьгенаькъан Мартина

Шоай болх тоабара тлехьа, урхаллено кердадараш юкье-даьхар дйазьбара; бахархошта, бизнеса, эшаш дола хьалаш хьакхоллара; цар дикал лакхъяра, иштта нахага хоам дйакхачийтара дола хаттараш, кадастра балха даькъ тла массаза белггала терко лоаттаеш да. Из чулоацаш семинарш, совещанеш, кхетаченаш дйайхьар, кхоачамбоацараш гучадоахаш, шоашца бувзам лелаберий таронаш совйоахаш, цу юкье кадастра инженераш, МФЦ, йаьдала болхлой кхувлаш.

Ийс бетта хьежар 32700 наьха дехарга, царех ахаш электронни хьисапе дар. Дукхагйа дола бахархой хаттараш хилар кадастрови даькъ тла дйазьбарца дувзадenna, говзанчашца цхьана дйаьхош болча балха даькъ тла 80% дехараш электронни кепе дар. Каьхаташ юхадаларца дувзадenna хаттараш 1% мара дацар, иштта нийслуш дар хьехамаш дарца дувзадenna а. Цу тайпара лакха толам баккха таро хилар из болх лертгйа влашагйбелла хиларах, каьхаташца бувзабenna болх дика дйаьхош хиларах.

Белгалду, электронни дехараш яз деш хилара даькъ а цу юкье дукха хилар, дйазьбара керттерча хаттарех дар дукхагйадараш, цу юкье цхьана гйишлош хьалъяра даькъ лацара договор чйоагйдар - 98%, сиха дйазьбеш, 24 сахьат мара ца доадеш. Цо таро елар из болх дукха ца говш дйаьхош, цул совгйа наьха тешам совбоаккхаш, администраце оагйорахъяра нийслуш дола чоалхане хаттараш сиха кхоачаш а деш.

Дйазьвара ханаш дикка клезигагйа хилар 2025 шера, из юкьера 1,6 ди да, паччахьалкхен дйазьвар деш хилча бокьонах доагйаш дар, иштта 0,4 ди кадастрови дйазьвеш. Цо хьагойт сиха а дика а бахархошта хьалаш лоттадара кьаман программа кхоачашьеш хилар.

Из болх дйаьхош, лаьтташ дйазьдара дика гйулаьх ду боахамий Цаг йола паччахьалкхен реестр кхолллара, иштта гучадо-

ах законо дйадехача беса дола доазон тла дада лаьтташ - уж хланз 70% да. Дйаьхош ба доазонаш кьоастадара, иштта доазон моттигаш чйоагйяра болх, из лоархйаьме ба культуран тлехьале лораяра, хоамаш нийса леладара.

Проекташ кхоачашьеш, боарама база дегйайоалаеш болх дйабихьаб, бокьонах нийса йоаца моттигаш гучайоахаш. Йоагйаш йолча реестра уж юкьейоала-яра болх дйаьхош хургба ший арйагйа 2025 шу чакхдалалца а 2026 шу дйадоалалуча кхаччалца а. Цо таро лу ший доалахьар-дар пайда эцаш леладе, бокьонах доагйаца тайпара из хилийта, паччахьалкхен оагйорахъяра из хьаллоацаш.

Кьаьстта йола терко лоаттаю лаьттанцара хьал нийса леладара, картографе, геодезе болх тоабара. Карарча шера лаьрххйа бола болх дйабихьар кьаьстта цу даькъ тлара хьал нийса дий хьожаш, юкье нийслуш кхоачамбоацараш дий хара, уж юстардоахаш, иштта болх бир ЕГРН хоамаша, кадастрови реестра даькъ тла нийсденна хаттараш кхоачаш деш, географически гйишлошкара, цу юкье хланз даьржача онлайн-хьалий карташ тлара цйераш йоржаеш. Дйабихьа профилактикан болх накьабьлар хоамаш тоадара, из лоархйаьме да хьурмата балха даькъ тла, шахъяра гйишлош хьалъяра, экологически хьал леладара.

Федеральни йаьдало тйадилла декхар дика кхоачашдара, кадастра оагйорахъяра дйазьвара болх дйаьхош ба, иштта регистра-ци яра даькъ тлара болх а тоалуш

боагйа, цунна чубоагйаш ба, реестре йоаца моттигаш, цу юкье халача моттигашкара тйема доазонаш а чулоацаш, уж дйазьъяра болх. 2025 шера дйабихьаб 30 моттиге цу тайпара болх, цо лакхью балха дикал, иштта йалашо ю цига доагйаш долча кулгалдара хаттарашта.

Урхаллено иштта дйаьху бахархошца СМИ даькъ тлара хьалаш довзийташ, царна эшаш бола хоам лоаттабеш бола болх. Даьр дувчача хана дйайхьар телерадио передачаш, иштта влашагйдекхар лаьрххйаца сайташ тла йоазош, кепайоазош дир, цо таро лу болх кьаьга леладе, цох бола хоам нахага дйакхачийта, царна керда таронаш, хьалаш довзийта.

Цу тайпара болх дйаьхош хиларо таро лу наьха тешам чйоагйбе, паччахьалкхен болх тоабе.

Балха дикал лакхъяра юкье даькъ лоацаш я юкьярлон Кхел, из хьожаш я хьалаш хьакхолларга, административни даькъ тла чоалхане хаттараш нийслургдоацаш, наха аттагйа долча тайпара из болх влашагйболлаш шийгара новкьостал де.

2025 шера дйайхьар кхозза кхетаченеш. Цига дийца керттера дош дар таьрахий хьалаш лоттадар, из болх кьаьга хилийтар.

Из урхалле, Российски Федераци Герзашцарча Низашца бувзабenna балха, кьаман кхерамзлен йалашо яра, боахамашта юкьерча проекташка даькъ лоацаш я. 2025 шера болх влашагйболлара даькъ тла а, гуманитарно-технически оагйорахъяра а новкьостал даьд, цунна чубоагйаш да тйом бодаца даькъ тла эшаш долча хьалашца йалашо яр, тйема декхараш кхоачашдара транспорт лоаттаяр. Лакхехьа белгалбаьча балха юкье да лаьрххйаца тйема операце доакьашхошта шоай ханнахьа новкьостал дар, уж хьаллацар.

Цу тайпара болх дйаьхош хиларо хьагойт кадастра, доалахъяра боахамаш дйазьдеча даькъ тлара хьал дегйадоаладеш дика кьаьхьегаш хилар.

Даим дикагйа дола хьалаш хьакхоллаш, уж лоаттадара оагйув дегйайоалаеш из хиларо таро лу, бахархой вахара хьалаш тоаде, мехка хьурмата оагйув дегйайоалаяра хьалхашка латта декхараш кхоачашде.

Гйишлон министерствос республике хьалъергья шиь лоархйаьме вахара моттиг

Гйазданаькъан Ахьмад

Палгйайчен гйишлон, вахара-коммунальни боахамашта министерствос, карарча шера даьча балхий чаккхе йир, уж дйаьхош да Россе кьаьхьегамаш, вахара бокьонаш лораяра чубоагйаш. Уж да вахаре лоархйаьме ши цйа - Магйалбика психоневрологически 200 моттига лаьрхйа йола интернат, Сурхо тйара ветераний цйа. Уж проекташ кхоачашьяра 2025 шера хьаьхожадир 734 млн совгйа ахча. Таханарча денга кхоачаш, из бйарчча кассага гйолла чакхдаьннада ала йиш йолаш да.

«Карарча шера, тушола бетта дйадоладир ветераний цйа тоаде, из хьалдаьд 1992 шера. Кьаьнара гйишло лардаш-ка кхаччалца йойхо а яь; из хиннача моттиге, кердаца каркасах кхозза влаштйара яь гйишло хьалйир. Арахъяра газоблоках дола пенаш хьалдеттар, дйаьхош да уж тйера кирпишках хьалдоттар дола балхаш. Чакхбоалаш ба инженерни, чура пенашта юкьера йовкьамаш йохкара, кораш дйаоттадара болх. Цо чукхетийтара, тока йалашо яра балхаш дйаьхош да. Магйалбике, гйишлон-монтажни балхаш дйаьхош да бйаьсти денз. Укхазе кйоаг баьккхьаб, лардаш дйа йохкаш, йоакьа оттаяй; аьшкабето-на гом оттабаьб наб еча цйенна. Цул совгйа котельни, бйеха хиш дйаахарах йолча моттигашта лардаш екхай. Таханарча заман гйишло хьалъяь яргья 3,2 гектара тйа», - аьлар «Сердало» газетата Палгйайчен гйишлон Министерстве.

Шаккхе а моттиг хьагйадоагйаца шерга йоалаш я. Сурхо тйарча ветераний цйа кердадаккхара деш дола балхаш чакхдаргда бйаьсти, хйаьта Магйалбика психоневрологически интернат яь яргья 2027 шера.

Уж балхаш дика чакхдахаро Палгйайчен вахара хьал дегйадоаладара дика новкьостал дергда, из лоархйаьме да республикан бахархой вахара таронаш тоаеца.

«Географи-берашта» яха лаьрххйа бола болам хилар вайцига

Гйазданаькъан Ахьмад

Палгйай мехкарча Эрсий географически юкьярлоно, Кагирхой центраца, «Географи. БЖД» яхача Палгйай паччахьалкхен университета кафедрата цхьана дйабихьар йадатий вахара болам. Кхетаче хилар, Лохерча Ачалкхерча могашал эшаеннача берий цахаддаш долча дешара Центре. Из болх влашагйбеллараша лаьрхйар, берашта дикагйа довзийта географе дуне, царна ховр кхы а дукхагйа де, хьам-

сара мохк бовзийта.

«Географи - берашта» яха вахара болам дйаьху, Эрсий географически юкьярлоно 2018 шера денз, Россе тайп-тайпарча мехкашка, иштта даьй боацаш дисача берий моттигашка. Палгйайче уж кхетаченаш дика лоархйаш я, хйара шера могашал эшаенна бераш долча дикача гйулакхий боламаш дйакхухь, берашта кердадараш довзийташ. Укх наькьа цу центра дешархошта дика программа влашагйеллар»,

- аьлар «Сердало» газетата ИнгГУ зарбан болх лелабераша.

«Географи - берашта» яха болам Деби-Юрта дйаьхьаро хьагойт, йилман юкьярлон вахара бехктокхам лакха хилар. Кхетачено хьагойтар, географ ховш хилар берашта эшаш долга, моллагйа йола могашала белгалонаш цар яле а. Цу тайпарча боламо дешара хьалмах болаш ду, дика юкьярло хьакхолл, цига хйара бертаро йолаш да дегйада а хйама довза а.

Ахархой техника малагҕа хыале я хьежар

Гаьгенаькьан Мартина

Паччахьалкхен, шоаш лелаш йолча машений, кхыйолча Палгҕай Республикан техникан хьал миштад хьожаш йола отдел цхьан шера 292-эза яхар цу гҕулакхага хьажа. Из болх дҕахьу технически хьал довзара, мехка шоаш дҕалелаш долча гҕирсий номераш вҕаший нийса йий хара, хоам бир «Сердало» газетага.

Цу моттигашка дҕаухаш, из болх хьабеш хиларах, балха овсарле совьяккха таро хилар. Иштта цу мугҕаре, ийс бетта дҕачҕоагҕийир 140 техника, учётера йояьккхар 85, цо тешал ду кхерамзлен йалашо яь хилара.

Тхоца кьамаьл даьчо яха-чох, техникага хьажара болх дҕахьу дҕадехараш доагҕача боараме дий хьожаш. Из болх хҕара шера дҕабахьа безаш ба физически нах – техника ле-лаераш, ахархой-фермерий боахамаш (КФХ), иштта юри-дически нах. Из дҕабахьара Гостехнадзорага хоам бе беза, дехар а язде деза, шоаш лелаеш йолча машений хьа-лага (ПСМ) хьажар дехаш.

Наьсарерча наькьашка басарашца белгало еш баьхкар болхлой

Гаьгенаькьан Мартина

Наьсарен-Шахьара юкьерча наькьашка басарашца белгало еш хилар администраце болхлой. Из хоам «Сердалога» бир мэре зарбан болх лелабераша.

«Наькьашкара хатараш лаьгҕдара тҕехьа, дҕахьош лоархҕаме болх ба басараш кердадахар. Наькьашка белгалонаш хилча; гҕаш вода-чоа а машинаца воагҕачоа а ший мишта ваха веза ховш хул», - дийцар тха газетага. Из болх дҕахьоргба ишколаш-та, берий бешамашта, дарбанчешта, культуран, спор-та оагҕонцарча моттигашта юхерча наькьашка.

Гҕалгҕайчен ишколаш хьалха я, дешар таьрахьашка доаккхача

Гҕазданаькьан Ахьмад

Москве дийцар, «Таьрахьий дешара даькь тҕара дика библиотека» яха федеральни проект кхоачашгеш, дҕабихьача балхах. Кхетаченна чудоагҕаш, ерригача Россе дешара даькь тҕа даьха толамаш белгалдир. Кьаьстта йола моттиг яьккхар Гҕажарий-Юртарча №5 йолча ишколо, цо котало яьккхар «ЦОК Универсальни библиотека лелаяра дикагҕа йола ишкол» яхача даькь тҕа. Из дика толам баккхарах, цун таро хилар Россе дикагҕа йолча ишколашта юкьеяха.

«Проект лаьрхҕа я таханара таьрахьий материалий цагҕ йола база хьакхоллара, из керда дешара оагҕув моллагҕа мехка дешархочунга кхачийтара. Цу дикача даькь тҕа Палгҕайчен ишколо котало яьккхар - из ба хьехархоша дҕабихьа боккха болх. Цо чҕоагҕду даим пайда болаш

дешар дҕахьош хилар, ше-ший йоагҕача арҕарҕа кердадараш юкьедоахаш, дешара моттигаш хьальюзаш хилар», - аьлар «Сердало» газетага Палгҕайчен дешара, Иилман Министерстве.

Гҕажарий-Юртарча №5 йолча ишколо гойтар, таханарча заман технологешца, дешар тоадара малагҕа таронаш я. Из

дешара моттиг йоацаш, кхы а Палгҕайчен кхоь ишкол белгалйир. Уж яр Илдарха-Гҕалан №5 йола юкьера ишкол, Дола-Коара №7 йола юкьера ишкол, иштта Магҕалбика №2 йола юкьера ишкол. Уж юкьеяхар, проекта чаккхе еш, дикагҕьярех я аьнна, цо тешал ду мехка таьрахьий дешара даькь тҕа дика толамаш

хилара. Таьрахьий дешара толамаш, уж духхьал дешаш хинна лац, таханарча ден ца хилча даргдоацар да из, дешар дика дегҕадоаладара. Палгҕайчен ишколай толамаша хьагойт; дешар дика вҕашагҕделла, хьехархой дика балхах кхеташ хилча; лакхаленашка кхача йиш йолга.

Юртбоахама ярмарке дакьа лаца бех мехкахой

Гаьгенаькьан Мартина

Э к к а ж к ь о н г и й - Ю р т а гҕадоагҕача кҕира дҕаяхьа лерхҕача юртбоахама ярмаркера, шоашта эшаш бола тайп-тапара кхача эца аьттув хургба вай мехкахой. Из хоам «Сердалога» бир юртбоахама гҕулакхех йолча министерствос.

«Аланий коа, «Магас» яхача базара духьаларча доазон тҕа шоай кхача боаржабергба вай мехкарча, иштта Кьилбаседа Кавказа, Кьулбихьен феде-

ральни оагҕон юртбоахама, фермерски боахамаша. Укх бетта 27-ча дийнахьа гуйрийна 10 сахьат даьлча дҕайолаенна, сахьат дийнахьа даллалца латтаргья ярмарка. Бахархой аьттув хургба цига хьоар, ялат; бежана, устагҕан, газа дулх; хаьсаш, сомаш, модз, даьтта, бокьабаь сомаш, иштта кхыдола даараш эца», - дийцар тха газетага.

«Базар тҕа тахан латтачул лохагҕа болча маьхах бахархой тайп-тайпара кхача эца йиш хургйолош дҕахьош я ярмарка», - дийцар ахархой министерстве.

Гҕалгҕайче 10 моттиг гучаяьккхар, экологе бокьонаш телхаеш йола

Гаьгенаькьан Мартина

Палгҕай Республикан йалама, экологе Министерствон болхлоша гучаяьккхар экологе бокьонаш телхаеш йола 10 моттиг. Цу гҕулакха бехке ба физически, юридически нах,

яхаш, дийцар «Сердало» газетага йалам лорадерий зарбан болх лелабераша.

«Из хьал кьоастадеш, ялх гҕулакхера, йиь юридически моттигашкара нах бехктокхаме оттабир гонахьара йалам ло-

радара Министерствон паччахьалкхен инспектораша. Царга хиланзар шоаш гонахьара йалам толхадарах мах луш дола каьхат», - аьлар хоамо.

Белгалду, №7-ФЗ 16.4 ст. доагҕаш ма хиллара, уж нах декхарийла ба цох мах бала.

Цар гонахьарча йалама зе деш хиларах, мах дҕателаш дола каьхаташ царга хила дезаш да. Бокьоно дҕадех, из лорадеш цахиларах гҕод такхар, 3000 сомара 80 000 сомага кхаччалца хилар.

Гҕалгҕай мехка чҕоагҕвир, ТКО даькь тҕа цагҕ вола оператор

Гаьгенаькьан Мартина

Палгҕайчен йалама тароний, экологе Министерствос, «Эко лайф» компане бартчҕоагҕам беш кулг яздир бувзам лелабара коммунальни чҕоагҕа нувхаш дҕакхахьара даькь тҕа. Чҕоагҕо лелаергья ворхҕ шера, цо болх бергба республикан

доазон тҕара чҕоагҕа нувхаш дҕакхухьаш а, уж чакхийоахаш.

«Эко лайф» ООО цагҕ вола оператор ва, бокьо йолаш, ерригача республикан даькь тҕара ТКО дҕаяхьара чҕоагҕо е. Лелаш йолча бокьонах да, ТКО хьалаш лоаттадара республикерча операторца чҕоагҕо яр. Уж ба ва-

хара а, вахара йоацача а моттигий дай, урхаллен компанеш, ТСЖ, иштта организацеш, доалахьара хҕама леладу нах.

«Эко лайфаца» чҕоагҕо цаярах, е кхывола подрядчик харжарах административни бехктокхаме оттаву. Бюджета организацешта, цу тайпара хьал леладеш хилча, ахчанцара та-

ронаш нийса ца лелаеш лоархҕ, цох кьаьстга бехктокхаме а оттаву», - аьлар «Сердало» газетага Палгҕайчен йалама министерстве.

«Эко лайф» ООО, иштта мехка йалама Министерствон юкье чҕоагҕо хилар, республикера ТКО хьал леладара даькь тҕа лоархҕаме гҕа ба.

Ци дйаюаяь, нах клалхарбахар

Наха оарцагІьухараш шоай болх лакхача боараме дахьош ба

Цисканьякъан Надия

«Ци йоаеш дола гІулакх сона бера хана денз дезаденнад. Из сенца дувзаденна дар аьлча, ишколе ухаш воацаш, тхоай къаьнарча цІен дахчан моттиг, токацара кхоачамбоацараш бахъан долаш, шозза лотаенна, дйаюае езаш хилар со. ЦІогІа детта волавенна, цІагІа мел вар сомаваьккха, оахош дйаюайир оаха цІаьхха яьнна цІи», - дагаух Тіонганьякъан Ибрахіма. Иштта, цІаьхха, бийсанна лаьтгача сатема юкье яьннача цІерга гІолла дІаболабелар тха турпалхочун доккхача вахарера никъ.

Ишколе даханза бер долаш, цІагІара нах ханнахъа, цІи гаьналяле сомабаха хьаькьал хилар цун, Даьла къахетамца. ЦІера духьала боьхонца бола тІом дІахьош хилар, вахар довза кхенза вола кІаьнк.

«Цу хана чІоагІа доаккхал дора аз дег чура иштта сиха корзагІаьнна, цІогІа дийтта, цІагІара нах ханнахъа сомабаха сай абттув баларах; хІана аьлча цІи гаьнацялийтар ма дий эггара лоархІамедар». Цу хана берий беша а дІаьчІогІдир; со кхийна ваьлча цІи йоаеш вола болхло хила веза, аьнна. Кхы дІахо дувца, уйла е ца езаш; кьоастадир-кх из хІама. ЦІи йоаераш болча ишколера еш хинна экскурсеш гетгара гарга яр цун дега.

Йоккха цІе машинаш, цІи йоае ухарий ший тайпара бола гІирс, саг майра оамалаш, кадай, денал долаш хилар - из дерри-

га дезаденнадар цунна дувцилга доацаш чІоагІа. Ишколера ваьлча, Россе МЧС лостамагІа деша ваха лаьрхІа вар тха турпалхо. ДІахо хьоргбола никъ хержа баьннабар, кхы дІа-хъа дехка ца дезаш... 2013-ча шера ишкол яьккха ваьнна, МЧС колледже деша эттар из. ТІехдика колледж чакхъаьккха, дукха хІама довза ловш, лакхаленашка кхача гІерташ вар ше хержача гІулакхага гІолла.

КІоаргга дег чура тІема гІулакх Іомаде хьагаш вар из. Республикерча яхьашка толамца чакхваьнна, Москве кхачар... Россе МЧС Паччахьалкхен декхарий Академе курсант хилар цох. 2022-ча шера тІехдика дийша диплом хьайица, чухьарча гІулакхий лейтенант яха цІи тІехъа йолаш, ший мехка цІакхачар дІахо къа-

хьега. ТІахьожаме оагІонцарча моттига инженер волаш волавелар из, зулам даржаргдоацаш къахьега дезаш моттиг яр из.

2024-ча шера ардара бетта 1-ча дийнахъа денз, керда декхараш кхоачашде дезаш хилар - цІи яьлча оарцагІьухарий 9-ча хьаьхой кулгалхо. Цун бе безаш хиннар лоархІаме болх бар, хІана аьлча, цІера хьаьхой кулгалхочунга гІолла дІабодаш ба беррига цу оагІонцара болх. Белгалде деза, из гІулакх а вай турпалхочо тІехдика дІахьош хиннилга, Даьла низаца. Цунга хьежжа, 2025-ча шера вай мехкарча Россе МЧС Керттерча оагІонцара эггара толашагІа вола хьаьхой кулгалхо вар из. ХІара денна хьинаре къахьегарах, шийна тІадехка декхараш боагІача боараме, тІехдика кхоачашде гІерташ латтарах

баьккха толам бар из.

«Ше карайица никъ лертгІа дІахьош, гонахьарча болхлошта лоархІаме оагІув болаш хилар, кхыболча дуккханешта масал гойтар да. Ше лелабеш бола болх безаш, лоархІаш хила веза моллагІа саг, - дийцар цо тхога. - Къахьийгар гаьнаваргва яхар чІоагІа нийса, доагІаш аьнна хІама да... ХІаьга кхерам?.. Кхерам болаш ба, из боацаш хилац вІалла а. Из тха балхаца дувзаденна хІама да. Кхерам хул тха массане дегашка!

МоллагІа хІама хила тарлулга кхетадеш, массахана духьальотта кийча долаш, хила деза тхо. Тха декхараш, тха болх беций из?! Из Іомабеш къахьийгадеций оаха! Уж деррига хІамаш тха балхо чулоацаш да: кхерам, кадай хилар, сиха хьовзар, моллагІа хатарга кийча хилар; корзагІаьнна, деха ца а хьовзаш. Цъхан дийнахъа дехкеваьнна хиннавац со, айса из болх хержа. Сайна дезаш, дегаца хержа гІулакх да са из», - дийцар тха Ибрахіма.

Хьинаре къахьегаш хьавоагІаца цу сага, дукха дар дувца... МоллагІа хІаманца эггара керттердар, ший декхараш бехктокхаме, дог лазаш кхоачашдар да. Из лорадеш вар массахана хьалхарчарна юкье хургволгах шеко яц». Къамаьл йистедоалаш, тІатехар цо: «Сатем, беркат, ираз хилда вайх хІаране цІеньюкье. Во хоамаш ма хулла клезигагІа хилда вай вахаре, хІаьга хатар нийсденнадале, сои са новкъостийи кийча да массахана оарцагІдахка!»

Доккха хатар хилча бе беза болх шаьрбеш хилар оарцагІьухараш

ГІазданаькъан Ахьмад

«Аьрзи» яхача МЧС тоабо дакъа лоацаш бола болх дІахьош хилар, Р-217 «Кавказ» яхача федеральни наькъ тІа. Доккха хатар ийккхача мишта хьовза беза шаьрдеш бар сиха оарцагІьухараш.

«Оттаяьча сцена-рех, федеральни наькъ тІа арара хаоттам дика цахиларах массехк машин вІашкакхеташ хатар эттад. 15 саг лозаваь, 5 сага вахар хадаш оттадаьд. Мехкарча РСЧС оагІон болхлой ба цига тІаэзараш. ГІо де боагІараш сихагІа хьатІахьоачаргболаш, доазув чулаьца латт полице болхлой. Хьалхара гІо даь, лорашка дІабелар «Аьрзи» тоабо лозабьараш», - дийцар «Сердалога» мехкарча МЧС.

Иштта йола кхетаченаш дІакхухьаш, шоай балхаца дувзаденнараш дикка шаьрдеш ба «Аьрзи» тоабо болхлой. МоллагІа хІама дагадоацача хана нийсделча, кийча хила безача царна чІоагІа лоархІаме да из.

МагІалбикерча шахьара суда гІишлон чу, кийчон болх дІахьош хилар вай МЧС

ГІазданаькъан Ахьмад

Шахьара суда гІишлон чу, цІаьхха, цІерцара хатар даьржа болх хуле мишта хьовза беза гойташ, болх дІахьош хилар вай мехкарча МЧС къахьегамхой. ПСО «Тарко» яхача оагІон цІи яьлча оарцагІьухараш бар цига гулбенна хиннараш.

«ЦІерцара хатар даьржа болх хуле, эггара хьалхарча оагІонца фу де деза дІагойтар дар лоархІаме. Къаьстта терко йир лозабьарашта гІо дара моттига. КІурах йикъа латгача гІишлон чура нах арабаьха, лорашка дІабала безаш бар МЧС болхлой. Иштта, цІи яьнна болх хилча, корзагІаьнна, беа ца а хьовзаш, цу гІулакха лаьрхІа йолча

моттиге гІолла аравала везилга белгалдир цига», - хоам бу «Сердалога» МЧС болхлоша.

Белгалде деза, иштта бола

кийчон болх дІакхачьар гетгара лоархІаме долга. МоллагІа хатар ийккхача, хаца йоаеш, ма хулла сихагІа

шоай гІулакх боагІача боараме чакхдаккха йиш хул МЧС болхлой, деррига шаьрдаь хилча.

ГІОБЪЯВЛЕНИЯ

Утерянный аттестат №00624005748611 выданный СОШ №3 г. Назрань в 2020 г. на имя Эстамирова Магомеда Юнусовича. считать не действительным.

Утерянный диплом №1106040016622 выданный Ингушским политехническим колледжем г. Назрани в 2024 г. на имя Леймиева Абдулы Алиевича считать не действительным.

сердало

Учредитель:
Государственное
автономное учреждение
«Издательский дом
«Сердало»

Главный
редактор:
Курскиева Х.А.

Адрес редакции и издателя:
Республика Ингушетия,
386101, г. Назрань,
Тер. Центральный округ
пр. И.Базоркина, 60.
Тел.: 8 (8734) 77-11-84
Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована
Управлением Роскомнадзора
по Республике Ингушетия.
Рег. номер ПИ № ТУ 06-00033
от 16 декабря 2024 г.
E-mail: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены
в компьютерном центре
ГАУ «Издательский дом «Сердало».
Время подписания номера
по графику в печать:
24 декабря 2025 г.
Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не
совпадать с позицией редакции.
При перепечатке
ссылка на газету обязательна.
Письма, рукописи, фотографии,
рисунки не рецензируются и не
возвращаются.
Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве
«Южный регион»,
с готовых диапозитивов
Адрес: 357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.
Заказ № Тираж: 2000 экз.

Олимпийски совглат деннача Кхоартой Калойна хетаяь яхь дIайихьар Наьсаре

Гаьгенаькъан Мартина

Олимпийски ловзарашка «дотув» доаккхаш котваьннача Кхоартой Калойна хетаяь мехкашта юкьера ийилла яхь дIайихьар Наьсаре. Из хоам «Сердалога» бир мехкарча спортацарча латарех йолча Федераци зарбан болх лелабераша.

«Магас» яхача спорта двореце хIанз диазлагIа гуллуш ба 18 шерга кхачанза бола латархой, шой говзал дIахьокха. 11 тайпарча дозалах шой низ дIахьокхаш хилар Селий, Габбартой-Балхарой, Нохчий мехкаш-кара, Оренбургски областера, иштта вай мехкара 140 спортсмен», - йоах тхога бенача хоамо.

Яхь хьаеллача дакъа лоацаш вар вай мехкарча паччахьалкхен кулгалхочун хьалхара Глонча Йовлой Мухьмад, Россие спорта цIихеза говзанча Махов Билал, лоIамерча латарех йолча Европа чемпионата шозза чемпион, дунен чемпион, Россие спорте цIихеза говзанча Гадисов Абдусалам, NFL лига Президент, вай мехкарча Халкъа Гуллама депутат Келаматанькъан Гилани, иштта кхьбола цIихеза нах.

Лакхерча лагIа тIа баьлар Дарсиганькъан Мухьмад-Амин (42 кг), Оалмазанькъан Ахьмад (45 кг), Лавнанькъан Iавла (48 кг), Поаланкой Iалихан (51 кг), Боранькъан Мухьмад-Амин (55 кг), Курамагомедов Мухьмад (71 кг), Эльмисов Кантемир (80 кг), Гаджикурбанов Курбан (92 кг), Овшанькъан Мухьмад (110 кг). ГалгIайчен тоабо 7 дошо майдилг яккхар цига.

«Яхь укх шера дIаьзлагIа дIахьош яр вай мехка. Мехкашкарча лоIамеча латарех йолча ишкола, иштта вайцигарча турнира берригача доакъашошта лоархIаме дар из», - белгалдир спорта хьалха латтача Белхарой Руслана.

Дешархошта юкьера дикагIа йола баскетбола тоабаш белгалъяьлар

Гаьгенаькъан Мартина

ДIадахача салоIача деношка, Йовлой Берда цIерагIча «Магас» спорта ЦIагIа дикагIа йола дешархошта юкьера баскетбола тоабаш белгалйир. «Локобаскет» дешара баскетбольни лига толамхошта кубкаш, грамоташ елар, яхаш, дийцар «Серда-

ло» газетага ГалгIай Республикан спорта Министерствон зарбан болх лелабераша.

Яхьаш дIахьош, дикагIа ловзараш гуш хилар. Цига котъяьлар Илдарха-ГIалан №3 йолча ишкола тоаба. ШоллагIа моттиг яккхар МагIалбик-Шахьара №3 йолча юкьерча

ишколо. КхоалагIа моттиг яккхар Наьсарен-Шахьара №15 йолча юкьерча ишколо.

ЙиIигашта юкье дикагIа ловзарех хилар МагIалбика №3 йолча юкьерча ишколара йиIигаш. ШоллагIа моттиге яр №1 йола Наьсарен-Шахьара гимнази. КхоалагIа моттиг Магас-Шахьара №1 йолча Лицея-берий бешо яккхар.

Белгалду, ГалгIай Республика спорта министра Глончаша Султиганькъан ТIахIира, иштта Йовлой Iадсалама, «Магас» спорта ЦIен кулгалхочун декхара шкхоачашдеш волча Тимирканькъан Джамбулата дIайихьар совглаташ далара оагIув.

ГалгIайчен тхэквондисташ бар, Владикавказе дIахьоча яхьашка

Гаьгенаькъан Мартина

ГалгIайчен тхэквондисташа вай мохк дика гойтар Халкъашта юкьерча (ВТФ) Владикавказе дIахьош хиннача яхьашка, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГалгIай Республикан физически культуран, спорта Министерство.

«Лайх даьча ферха кубок» яха яхьаш чакъяьлар лолахарча мехка, ГалгIайчен гулъяьча тоабо 10 совглат доаккхаш. Вай спортсменаша кийчон, говзала лакха боарам гойтар. Даьча лоацаш бар 12-14 шу даьнна ондаргаш, 15-17 шу даьнна кагирхой. Боканькъан Асхьаб (45 кг), Муталаланькъан Iаддал-Малик (41 кг), Хуценаькъан Мухьаммад (37 кг) котбаьлар яхьашка. Овшанькъан Мухь-

мад-Амина (61 кг), Хидиранькъан Абубакара (65 кг), Меданькъан Адама (41 кг), Циздой

Салада (34 кг), Тебой Азамата (32 кг) шоллагIа моттигаш яьхар, Цисканькъан Мухьам-

мада (45 кг) борза майдилг яккхар», - аьлар тхога баьча хоамо.

Долакха-Юртарча панкратионхоша 22 майдилг яккхар

Гаьгенаькъан Мартина

Республикерча Чемпионате 22 майдилг йоакхаш, белгалбаьлар Долакха-Юртарча панкратионисташ. Из хоам «Сердалога» бир цар тренераша.

«ДIадахача салоIача деношка Наьсаре дайихьар яхьаш. Лакхерча лагIа тIа баьлар Долакха-Юртарча берий-кагирхой спорта ишкола доакъашхой бола

Горбакхананькъан Хьамза, Евкурананькъан Iалихан, КIанташананькъан Рамзан, Баркинхой Мурад, Гайтананькъан Iарби, Гадананькъан Мухьаммад, Олиганькъан Iаддал-Малик, Муталалананькъан Халид.

Дото майдилгаш яьхар Iарчакхананькъан Мухьаммада, Гайтананькъан Рамзана, Коазой Альбара, КIанташананькъан ИсмаIала, Дугенанькъан Джабраила, Гелисханань-

къан Мухьаммада.

ХIаьта борза майдилгаш яьхарех ба Гиренанькъан ИбрахIим, Дугенанькъан Мухьаммад, КIанташананькъан Юсуф, Гасарананькъан Мухьаммад, Манкенаькъан Юсуф, Коазой Мухьаммад, Ярыжананькъан ИбрахIим, Дугенанькъан Мухьмад-Сали», - дийцар тха газетага. Царна хьалха латта тренер ва Гелисхананькъан Iаддал.

